

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Mgr. Andrea Festová

2008

Eva Maříková

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

SPECIFIKA PÉČE PORODNÍ ASISTENTKY O ŽENU ŽIDOVSKÉHO VYZNÁNÍ

Bakalářská práce

Mgr. Andrea Festová

2008

Eva Maříková

The thesis deals with Jewish culture and its relation to nursing in the Czech Republic. In the introductory section the most important historical moments of Jewish culture are mentioned, the origin of Jewish culture, religious and philosophical ideas of Judaism and its branches are described.

The most comprehensive chapter presents Jewish festivals and Jewish family life. These are the crucial indicators of lifestyle from the religious point of view. They show how religion influences adolescence, the man's and woman's role in the family as well as life itself.

The theoretical part of the thesis is closed with the description of nursing care specifics. Topics such as basic nursing care, the care for a dying person, stepping of a Jew into life, i.e. circumcision, childbirth or abortion are covered.

The exploratory question on specific needs of Jewish women while given nursing care by a midwife was asked. The aim of the thesis was to learn midwives' awareness on specifics of nursing women of Jewish religion. The results of the research show that midwives' awareness is not high, for example 50% of midwives are convinced that termination of pregnancy is absolutely forbidden in Jewish culture, the absolute majority of midwives could not give the definition of Sabbath. But on the other hand, this information cannot even be found in literature dealing with multicultural nursing care. The hypothesis that midwives do not have enough knowledge about specifics of the care for Jewish women was confirmed.

However, it is also difficult to make Jewish women communicate openly and get relevant information. Therefore it is necessary to seek for specifics of nursing care actively to improve the quality of nursing care. But yet the research brought the insight into specifics of nursing care such as insistence on caregivers' adequate expertise or demand of quietness and privacy. In the course of pregnancy women do not require more attention than usual, do not give up their professional careers, but they slow down the pace by relaxing more.

The other hypothesis suggests that while providing them with nursing care it is possible for midwives to meet all the specific needs of Jewish women. The results of the research show that it is possible to meet specific needs in full if we do our best to seek for concrete specifics when communicating with a Jewish patient.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Specifika péče porodní asistentkou o ženu židovského vyznání vypracovala samostatně pouze s použitím literatury a pramenů uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne .....

.....

Eva Maříková

Především děkuji vedoucí práce Mgr. Andree Festové za připomínky, cenné rady. Chtěla bych poděkovat všem, kteří mi věnovali svůj čas při získávání údajů. Zvláště bych chtěla poděkovat všem respondentkám (porodním asistentkám a ženám židovského vyznání), které přispěly k dokončení bakalářské práci.

Velký dík patří celé mé rodině za trpělivost i rady při tvoření této práce

Obsah

Úvod.....	3
1. Současný stav.....	4
1.1 Kulturní péče a světový názor.....	4
1.1.1 Multikulturní přístup v ošetrovatelství.....	4
1.1.2 Péče o ženu židovského vyznání.....	5
1.2 Náboženské a filozofické faktory.....	6
1.2.1 Směry judaismu.....	7
1.3 Rodinné a společenské faktory.....	8
1.3.1 Židovské svátky.....	8
1.3.2 Manželství a rodina.....	11
1.3.3 Postavení židovské ženy v současnosti.....	13
1.4 Kulturní hodnoty a životní styl.....	14
1.4.1 Motlitba.....	14
1.4.2 Židovský kalendář.....	14
1.4.3 Symboly židovství.....	15
1.4.4 Odívání u Židů.....	16
1.4.5 Stravování.....	16
1.5 Enviromentální kontext a jazyk.....	17
1.6 Historie.....	18
1.7 Právní a politické faktory.....	20
1.8 Vzdělávací a ekonomické faktory.....	21
1.9 Praktiky péče a holistické zdraví.....	21
2. Cíle a hypotézy.....	24
2.1 Cíle práce.....	24
2.2 Předpokládané hypotézy.....	24
2.3 Výzkumná otázka.....	24
3. Metodika.....	25
3.1 Metodika práce.....	25
3.2 Charakteristika zkoumaného souboru.....	25
4. Výsledky.....	26

4.1 Interpretace výsledků kvantitativní části šetření, šetření u porodních asistentek.....	26
4.2 Analýza kvalitativního šetření rozhovorů se ženami židovského vyznání	39
5. Diskuse.....	45
6. Závěr.....	53
7. Seznam použitých zdrojů.....	54
8. Klíčová slova.....	57
9. Přílohy.....	58

ÚVOD

Pro uzdravení je důležité zohlednění nejen zlepšování fyzického stavu jedince v průběhu hospitalizace, ale především je nutné také zhodnotit psychickou pohodu nemocného a zjistit, jak jí můžeme docílit. S tou souvisí duchovní rozměr člověka i jeho sociální zázemí. Nemůžeme vykořenit někoho z jeho prostředí a přinutit ho přizpůsobit se momentálním podmínkám. Zde začíná rozměr multikulturního ošetrovatelství.

V současné době velké migrace a stále se stupňující globalizace se téma multikulturní ošetrovatelství stává čím dál víc aktuálnější. Měli bychom tolerovat dobu „míšení“ kultur a naučit se přijmout specifiky jednotlivých kultur. V oboru ošetrovatelství je ale třeba naučit se znát konkrétní požadavky dané kultury. Ať s omezenými možnostmi nemocničního prostředí, je třeba usnadnit lidem odlišných kultur, etnik či náboženství situaci, která přináší stres i psychickou nejistotu.

Téma jsem si vybrala, protože mám pocit, že jde dosud o neprozkoumaná místa českého ošetrovatelství. Myslím si, že každý výzkum nezmapované problematiky má smysl a doufám také, že budou výsledky využity v ošetrovatelské činnosti.

Pochopíme-li odlišnosti v lidském chování a důvody pro předurčení do určité sociální a náboženské skupiny, začneme lépe vnímat naše chování k lidem s odlišným rámcem náhledu na svět. Je naše komunikace s lidmi ideální? Nikoli. Je náš náhled na svět správný? Odpověď na tuto otázku naštěstí neexistuje. Co je pravda? Podle kterých principů se máme řídit? Máme na výběr?

Dispozice k náboženské víře je nejsložitější a nejmocnější síla v lidské psychice a velmi pravděpodobně nevykořenitelná součást lidské přirozenosti.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1.Kulturní péče a světový názor

1.1.1 Multikulturní přístup v ošetrovatelství

Multikulturní ošetrovatelství zohledňuje individualitu, víru a kulturu jedince nebo skupiny stejných nebo různých kultur. Má význam pro ošetrování cizinců, ale především také pro péči o příslušníky všech etnických menšin. (14)

Madeleine Leiningerová měla hlavní roli v začátcích individualizovaného ošetrovatelství. Tato žena, začínající jako sestra na psychiatrickém oddělení, začala svoji teorii vytvářet již od padesátých let minulého století. V šedesátých letech minulého století zavedla termín transkulturní ošetrovatelství. Jako pedagožka působila na stovce univerzit. V roce 1975 byla založena první katedra transkulturního ošetrovatelství ve Washingtonu.

Teorie multikulturního (transkulturního) ošetrovatelství je vyjádřena v modelu vycházejícího slunce podle M. Leiningerové. Označila ji jako teorii kulturní péče založené na různorodosti a všestrannosti. Model vycházejícího slunce vytyčuje potenciaální vlivy, které mohou ovlivnit člověka jako jedince. Patří sem vztahy mezi fenomény péče a historií, sociální strukturou, kulturou, prostředím nebo i světovým názorem. (25)

Péče ve zdravotnictví je založena na filozofii holistického přístupu ke klientovi. (2) Mezinárodní kodex sester uvádí, že sestra při poskytování péče podporuje prostředí, v kterém jsou respektovány hodnoty, tradice a duchovní přesvědčení jednotlivců.(25)

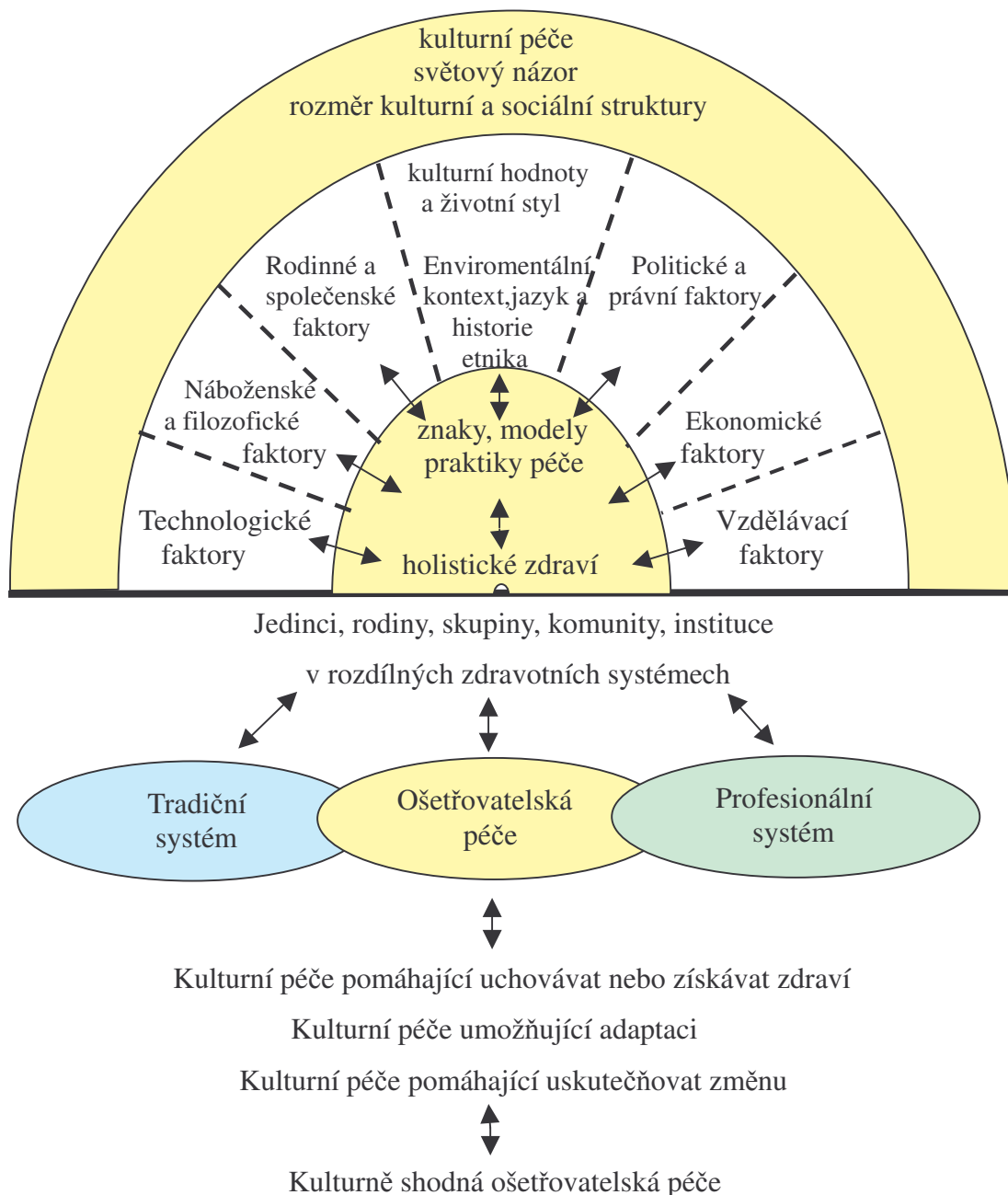
Při ošetrovatelské péči u jiných etnik, kultur, je potřeba uzpůsobit proces specifickým nárokům klienta i celé rodiny, je nutností zohlednit specifické bio-psycho-sociální a duchovní a kulturní potřeby jedince, a podle toho pozměnit plán organizace a metodu péče. Jsou kladeny přísnější požadavky na ošetrovatelský personál, je důležité, aby byla vysoká tolerance a schopnost rychlé adaptace všech ošetrojících. Etnocentrismus je zde velkou překážkou. Klienti, kteří patří k minoritní etnické či kulturní skupině, mohou nemoc prožívat zcela odlišně, než je typické u skupiny majoritní, proto je důležité uzpůsobit péči dané kultuře. Rozpoznání příslušné etnické

skupiny u klienta pomůže sestře lépe pochopit specifika potřeb nemocného jedince. Pro kvalitu ošetrovatelské péče je nutné mít dostatek údajů o etnické skupině a kultuře, ke které klient náleží. (14)

1.1.2 Péče o ženu židovského vyznání

Aplikace modelu Leiningerové v péči o židovskou komunitu

Obrázek 1 Vyobrazení modelu „vycházejícího slunce“ (2)

„Lidé mají právo mít vlastní kulturní hodnoty, víru a potřeby. Pokud sestry poskytují svým klientům kvalitní službu, musí poskytovat takovou péči, která bude toto právo respektovat. Tedy poskytovat lidem rozdílných kultur kulturně specifickou a všestrannou péči v podpoře zdraví, blaha či pomoci jim čelit nepříznivým okolnostem, těžkostem, smrti kulturně vhodnými způsoby.“ (Lieninger, 1991)

1.2 Náboženské a filozofické faktory

Náboženství je nejvyšší výzvou pro sociologii lidstva. Patří mezi hlavní kategorie chování. Je zde předpoklad, že věřící podstoupí krátkodobé fyziologické oběti pro své vlastní dlouhodobé genetické zisky. Pravidla učení a jejich konečná genetická motivace jsou pravděpodobně před vědomím schovány. Není žádný automatický výpočet, podle kterého by bylo možné vypočítat svoji genetickou způsobilost, a tím tak poznat stupeň souhlasu, který je pro určitý čin nejlepší. Proto je tu existence jednoduchých pravidel, řádu, který řeší složité problémy a má tendenci odporovat jakémukoli narušení řádu. (8)

Centrem židovského náboženství je domov. Znamená dokonce víc, než synagoga. U Židů je kladen velký důraz na rodinu a vztahy uvnitř ní. Z tohoto důvodu je mnoho z židovských svátků svátky rodinnými.

Židovský den začíná a končí západem slunce.

Synagoga, v doslovném překladu shromáždění, je centrem bohoslužby i společenského života. Shromažďují se zde ke konání sabatní bohoslužby vždy v pátek večer a v sobotu ráno. Během bohoslužby mají muži na hlavách čapky nebo klobouky, přes ramena bílé modlitební šály. (9)

Základem židovství se stala micva. Jedná se o 613 příkazů a zákazů, kterými se každý Žid musí řídit, protože se jedná o příkazy Boží, které lidu Bůh zanechal na Sinaji.

Pro ortodoxní Židy jsou tato přikázání závazná, ale liberální Židé si vybírají, kterými přikázáními se budou řídit. Liberální Židé si totiž nemyslí, že Tóru napsal Bůh, ale domnívají se, že jde o výtvar lidí. (13)

Židovská představa o Bohu vychází z těchto pramenů :

Jméno JHVH (Jahve) se překládá doslovným překladem „Ten, který způsobuje bytí“ nebo „Jsem, který jsem.“ Tedy jako vyjádření jedinečnosti a absolutnosti boží existence.

Výsledkem duchovního vývoje starověkého státu Izrael je vznik náboženského monoteizmu. V židovském pojetí není Hospodin jedním z bohů. Nemá manželku syny....existoval již před stvořením světa , povolal svět k bytí, je považovaný za Pána všeho. Jeho součástí je i člověk, jehož povolává, aby podle moudrých božích nařízení, zapsaných v Tóře, pečoval o svět.

Hospodin vyznačil lid Izraele jako „svůj lid“. Uzavřel s nimi smlouvu. Je Bohem milujícím, ale také trestajícím. Tímto Bůh lid provází, zasahuje do toku historických událostí. (4)

1.2.1 Směry judaismu

Ortodoxní judaismus je striktně tradiční typ judaismu. Tento směr uznává Zákon a autoritu rabína. (9)

Progresivní judaismus je další z typů judaismu. Mezi tento směr patří *liberální* judaismus, který vznikl v 18. století na evropském kontinentě v době osvícenství. Zdůrazňuje biblický kriticismus a etické a všeobecně přijatelné aspekty judaismu. Odmítá aspekty rituální a omezující.

Reformní judaismus je pokračovatelem liberálního judaismu. Není kladen takový důraz na dodržování obřadů. Snižuje se význam nacionalistického smýšlení., naděje na návrat k Sionu, příchodu mesiáše.

Konzervativní judaismus vznikl v 19. století. Uchytil se hlavně v Americe a je někde uprostřed mezi ortodoxním a progresivním judaismem. Akceptuje rabínskou tradici, ale zároveň požaduje modifikaci obřadů.

Dalším směrem je *mystický* judaismus. Ten reprezentují dvě hnutí. Ve 13. století vzniklo ve Španělsku *hnutí kabala*. Je založeno na myšlence spojení s Bohem pomocí meditace a rozjímání. V 18. století vznikl ve východní Evropě *Chasidismus*, který naopak tvrdí, že spojení s Bohem můžeme dosáhnout pomocí vroucích motliteb. (9)

Sionismus je nacionalistické hnutí s duchovními prvky. Zdůrazňuje příslušnost k židovství stejně jako k židovskému národu. Sionismus vyvrcholil uznáním státu Izrael umožněním návratu do vlastní země. (9)

Vyjadřuje touhu židů po návratu do původní vlasti. Je to moderní národně obrozenecké hnutí, chápané židy jako naplnění náboženského odkazu židovství. Název sionismus odkazuje k jeruzalémské hoře Sión, která je symbolem vykoupení. (4)

1.3 Rodinné a společenské faktory

1.3.1 Židovské svátky

Šabat znamená období studia a odpočinku. Začíná v pátek za soumraku. Je to nejdůležitější svátek kalendáře připomínající den stvoření. Jde o vědomé vyčlenění jednoho dne z koloběhu každodennosti. Plní také velmi důležitou roli pro udržení společnosti. (7)

Před západem slunce paní domu zapaluje sabatní svíce. Při tom se modlí za požehnání své rodiny a práce. Na stůl jsou položeny dva bochníky chleba a pohár vína. Před večeří manžel čte z bible o stvoření a sabatním odpočinku, pak se chopí poháru a žehná ho ve jménu božím a žehná také chléb. Muž si nejdříve vezme svoji porci a pak chléb i víno podává ostatním. (9)

Sukot (svátek stánků) je podzimní biblický poutní svátek, který začíná 15. tišri, trvá 7 dní.

Připomíná nám východ z Egypta. Sukot představuje název místa, v němž se Židé utábořili. Do dnešních dnů si Židé stavbou sukot (chýše) připomínají odhodlání zotročeného národa opustit jistoty otroctví v bohaté zemi a vydat se do nejistoty poutě za svobodou. Na sedm dní i dnes Židé opouštějí jistotu pevných domovů a přesouvají se do provizoria chýší, v nichž jí učí se a za teplých nocí i spí.

Svátek je spojen s návratem „mračen boží slávy“, která obklopovala židovský tábor při jeho putování pouští. Sukot je také spojen se slavnostmi dožínek, radostí z ukončeného zemědělského roku. Dbáme pohostinnosti a snažíme se zvát hosty.

Svátek obsahuje i univerzální pohled judaismu na svět.

V jeruzalémském chrámu bývalo zvykem obětovat sedmdesát býků jménem

sedmdesáti národů světa, za které byly pronášeny molitby za mír a usmíření. (5)

Chanuka, od 25. kislevu do 2. tevetu, znamená osmidenní historický svátek zasvěcení, svátek světel. Je oslavou vítězství Makabejců nad Seleukovci (řecká dynastie vládnoucí v Sýrii). Nástup Antiocha IV. k moci provázela násilná helenizace (pořečťování) a útoky proti židovskému náboženství. Ve vesnici nedaleko Jeruzaléma (v Modiim) se vojákům postavil na odpor Matitjáš a rozpoutal tak partizánskou válku. Uprchl do hor, kde shromáždil povstalecké síly a zvítězil proti značné přesile. Osvobodili město, dobyli Chrám a vyházeli z něj modly. Když chtěli zapálit sedmiramenný svícen (světla menory), zjistili, že zbyl olivový olej jen na jediný den. Příprava však trvala osm dní. Přesto Makabejci lampy zapálili a chrám znovu zasvětili. Olej vydržel hořet po celých osm dní.

Nejznámějším chanukovým předpisem je zapalování osmiramenného svícnu. Kdo má možnost, měl by koupit chanukii s osmi lampičkami a naplnit je olivovým olejem.

Chanuka má i svá typická jídla . Koblíhy a bramboráčky, na které je potřeba velké množství oleje.(5)

Purim se slaví 14. adaru, jako připomínka záchrany Židů žijících v Perské říši. Svátek se váže na příběh Ester, která se stala manželkou perského krále Achašveroše. Na radu svého strýce však Ester zatajila králi, k jakému národu patří.

Název a datum svátku má původ v plánovaném pogromu na Židy prvním ministrem krále Hamanem. Se svými stoupenci vylosoval vhodný den-13.adar (pur = los). Ten den se chtěl pod záštitou královského výnosu navždy zbavit nenáviděných Židů. Ester v pravý čas prozradila králi svůj původ a prosila jménem svého národa o pomoc.

Nejznámějším purimovým zvykem je karneval, příležitost pohybovat se „inkognito“, jehož součástí je divadelní hra. Všude vládne uvolněná radostná atmosféra. Mezi zvyky patří pečení Hamanových uší. Děti dostávají finanční dárky. Každý dospělý by měl vypít víc vína než obvykle.(5)

Jom kipur (den míření) je slaven 10. tišri – pro mnohé nejvýznamnější den v židovském kalendáři. Tento den odpustil Bůh Izraeli zhotovení zlatého telete.

V synagogách vyznávají Židé své hříchy.

Deset dní před Jom kipur se nazývají dny pokání. Tyto dny jsou vyplňovány modlitbami o odpuštění. Židé ve svém okolí vyhledávají přátele i nepřátele a snaží se je odprosit za vše, co jim v předchozím roce provedli. (5)

Pesach představuje výrazně národní svátek. Je prvním ze tří biblických poutních svátků obsahující čtyři různé aspekty. Svátek překročení (souvisí s poslední z deseti egyptských ran). Svátek macesů, nekynutého chleba, symboliky východu z Egypta. Svátek svobody, osvobození z egyptského otroctví. Čtvrtým je svátek jara, hospodářský charakter svátku.

Východ z Egypta a darování Tóry představují dva rozhodující momenty, které dodnes formují naše chápání židovství – jeho nacionální a náboženský rozměr.

Macesy, nekynutý chléb, připomínají východ z Egypta, ke kterému došlo v takovém spěchu, že ani nebyl čas nechat těsto vykynout. Maces ovšem také symbolizuje pokoru a prostotu, opak „přetvářky“ a „nafoukanosti“ kynutého chleba.

První den svátku se pořádají slavnostní sederové večeře. Seder znamená hebrejsky „řád“. Tato večeře má svůj po staletí ustálený průběh, je vyprávěno o východu z Egypta.

V době, kdy stával jeruzalémský chrám, bylo povinností každého muže přinést pesachového beránka na připomínku beránka, kterého obětovali Židé v Egyptě před poslední egyptskou ranou.(5)

Šavuot připadá na 6. sivan. Židé slaví biblický poutní svátek Šavuot jako oslavu darování Tóry.

Připomínají se dvě přísahy:

Bůh slíbil, že nevymění židovský národ za žádný jiný.

Izrael slíbil, že nevymění boha za žádnou modlu.

Svátek má také hospodářský aspekt. Oslavují se žně, první plody.

Po celý rok Židé přináší do Chrámu moučné oběti ve formě nekynuté – macesů. Na Šavuot ale Tóra přikazuje přinést oběť v podobě kynutých chlebů. To, co před sedmi týdny na Pesach, bylo přísně zakázáno, a pak po čtyřicet devět dní trpěno, je nyní povinností. Přípravy nám daly sílu užít i zla v nás skrytého ke konání dobra.

Jí se mléčné a medové výrobky. Mléko je nápoj dětí a Tóra z nás dělá děti, které se musejí vše pomalu učit. Med, tento nekošer produkt symbolizuje schopnost Tóry očist'ovat, činit nás pro okolí „požitelnými“. (5)

Bat micva („dcera povinnosti“)

Tento obřad byl zaveden na počátku 20. století liberálním judaismem pro zrovnoprávnění postavení žen. Obřad je vykonáván po dovršených dvanácti letech života dívky, když se pro něj rozhodne. Ženy poté mohou být vyzývány ke čtení z Tóry v synagoze. Tato tradice však neplatí pro ortodoxní společenství. (7)

Bar micva („syn povinnosti“)

Obřad je konán u chlapců po dovršení třinácti let. Při této příležitosti je „syn povinnosti“ poprvé povolán ke čtení z Tóry. Tímto aktem ale zároveň přebírá zodpovědnost za dodržování náboženských ustanovení, a tak dokazuje, že je schopen být rovnocenným členem komunity. (7)

1.3.2 Manželství a rodina

Manželství ve starověku

Podle manželské formy zůstávala žena ve svém kmeni. Když muž do ženina kmene přišel, stával se ochráncem kmene. Tyto poměry ale nebyly výhodné pro slabší kmene a postupem času dochází k přechodu na patriarchální formu manželství.

Ženám bylo postupně zakázáno stýkat se s Neizraelity. Postupem vývoje začalo panenství tvořit „hráz“ proti nedovoleným mimomanželským stykům.

„A kdyby někdo spatřil pannu a ležel by s ní, dá jí věno a vezme si jí.“ (Mojžíš, II.,22,16)

Kněžská dcera, která se dopustila „smilstva“, byla podle zákona upálena. Muž, který byl přistižen s milenkou, dostal čtyřicet ran. Z panenství se stal ideál.

Muž, hlava rodiny měl pouze jednoho dědice. O zasnoubení dědice rozhodoval otec. Ženatý syn zůstával pod otcovou vládou. Ženu si muž bral proto, aby rodila a pracovala. Za to jí byla dávána strava a oděv.

Existovalo manželství únosem, koupí a smluvné, které převažovalo a později se stalo dominantním.

Muži všemi prostředky usilovali o čisté potomstvo. Cizoložství s manželkou někoho jiného se trestalo smrtí obou viníků.

Rozchod byl poměrně lehký, stačila námitka od muže mezi něž například patřilo, když se žena koupala na veřejném místě, vyšla s nepokrytou hlavou, byla s neženatým mužem nebo muži odepřela manželskou povinnost. Rozvodem žena ztrácela i celé své věno. Žena se nemohla domáhat rozvodu.

V pozdější době podle židovského práva žena může navrhnout rozvod, když nemůže plnit manželské povinnosti.(3)

Levitární sňatek

Zvláštní druh svatby, jenž je uzavírána při smrti manžela u bezdětného páru. Vdovu by si měl vzít manželův bratr a zplodit s ní syny ve jménu zemřelého. Tento nárok může vdova zrušit. Dnes platí pouze v ortodoxních komunitách. (7)

Svatba

Založení židovské rodiny a židovského domova, stejně jako mít děti je snad nejzásadnější v židovském světě. Rodina a děti zajišťují budoucnost. Podle Tóry člověk dozrává teprve tehdy, když vstupuje do manželství. Před svatebním dnem není nastávajícím dovoleno se vidět, v některých komunitách je to jeden den, někde je to i týden. Pár se schází teprve těsně před odřadem. Žena je usazena na trůnu, hosté k ní přistupují a obdivují její krásu a šaty, nevěsta přijímá blahopřání. Ženich je v jiné místnosti, kde zůstává s muži a modlí se. Je obklopen pouze ženatými muži, svobodní a vdovci by prý přinesli novomanželům smůlu. Pak je podepisována svatební smlouva. Obsahuje přísliby lásky, zaznamenává ale také finanční záležitosti jako je vyrovnání v případě rozvodu. Muž přistupuje k trůnu a odhaluje ženě závoj, potom se pod Chupou, svatebním baldachýnem, který symbolizuje domov rodiny, odehrává vlastní obřad. Nevěsta dostává prsten, ženich nikoliv. Záleží na nevěstě, zda ho bude nosit, či ne, může se rozhodnout. Předčítá se svatební smlouva, dostane se jim požehnání nad sklenicí vína, a potom se poprvé společně napijí ze svatebního poháru. Následuje zajímavý rituál, kdy manžel musí sklenici rozšlápnout. Je to symbolika rozboření jeruzalémského chámu. Děje se také snad proto, že střepy přinášejí štěstí do manželství. (13)

Smrt

Pokud je to možné, umírá Žid za přítomnosti svých blízkých, vyznává se z hříchů. Po smrti se o člověka stará tzv. „svaté bratrstvo“, skupina mužů nebo žen, která mrtvého rituálně omývá a obléká do svátečního oděvu. Muži jsou oblékáni do kiltu, který tradičně dostává při svatbě od své nevěsty.

Tělo je ukládáno do dřevěné rakve. V Izraeli se tělo zahaluje do velkého kusu látky, protože je pokládán přímo do svaté země. Vystavování těl ani pohřeb žehem není povoleno. Duše zemřelého se dostává před nebeský soud, který končí jeden rok od smrti. Z tohoto důvodu je třeba uspořádat pohřeb co nejdříve od smrti, obvykle je pohřeb vykonáván hned následující den. (13)

1.3.3 Postavení židovské ženy v současnosti

Liberální judaismus přispěl k myšlence rovného postavení žen u Židů. V historickém kontextu se setkáváme u Židů, tak jako jinde, spíše s tím, že žena je brána jako majetek. Liberální judaismus přinesl přesvědčení o právu rovného vzdělání v oblasti náboženství. Proto byl zaveden obřad Bat micva (dcera povinnosti). Velký význam má též přijetí Tóry, confirmace, které dívky vykonávají ve věku třinácti let.

Toto hnutí dvacátého století se ale neomezuje pouze na náboženské vzdělání, ale je přesvědčeno o rovnoprávném postavení ve všech oblastech života. Jako první ordinuje a podporuje ženy jako rabínky.

V těchto synagogách se lidé neposazují podle příslušnosti k pohlaví, ale sedí pohromadě. Věří také, že by ženy měly mít možnost přístupu k rituálním prvkům života, jako například nošení jarmulky nebo modlitebního šálu (talitu). Umožnili ženám, aby byly součástí náboženského života své komunity.

Ženy vždy hrály rozhodující roli skrze své působení v rodinách, jehož hlavním dílem se stalo vytvoření židovské identity rodiny. Tuto identitu vytváří prostřednictvím dodržování příkázání, zapalování sabatových svíček, ale hlavně vzděláváním svých dětí. (10)

1.4 Kulturní hodnoty a životní styl

1.4.1 Modlitba

Existuje názor, že člověk by se neměl modlit proto, aby z toho očekával nějaký užitek nebo dokonce splnění přání. Stejně tak, jako u obecného náhledu na přijetí náboženství, i zde jde o bezvýhradné plnění Božího přikázání. Modlitba je závazkem služby Bohu a nezáleží na tom, co si myslíme my, protože Bůh je největší instance. (13)

Člověk se nesmí řídit vlastním srdcem a vlastníma očima, protože tak konají jenom smilní lidé. (23)

1.4.2 Židovský kalendář

Židovský kalendář vznikl v 2. století n. l. podle knihy rabína Josefa ben Halafty Seder Olam Rabba. Tyto myšlenky nejsou ale originální, neboť kniha čerpá z myšlenek Tanachu a Talmudu. Židovský rok je nastaven podle astrologie, tedy podle pohybu Měsíce okolo Země a zároveň podle pohybu Země okolo Slunce. Chronologie měsíců a ročních období v kombinaci s židovskou tradicí vytváří velmi přesné datování, a to zejména židovské historie. Podle odborníků je světově rozšířený gregoriánský kalendář chaotický, někteří odborníci mají snahu skloubit moderní kalendář se židovským jako ideální variantu přesného datování času. (15)

Každý měsíc začíná novem. Kalendář je založen na přesných výpočtech, podle kterých je kalendář řízen již od 4. století. Poslední změny na kalendáři proběhly v desátém století a od té doby je aktuální až dodnes.

Měsíce židovského kalendáře

1. Nisan: 30 dnů
2. Ijar: 29 dnů
3. Sivan: 30 dnů
4. Tamuz: 29 dnů
5. Av: 30 dnů
6. Elul: 29 dnů
7. Tišri: 30 dnů

8. Chešvan: 29 nebo 30 dnů
9. Kislev: 29 nebo 30 dnů
10. Tevet: 29 dnů
11. Ševat: 30 dnů
12. Adar: 29 dnů, v přestupném roce 30 dnů (15)

1.4.3 Symboly židovství

Davidova hvězda

Šesticípá hvězda (hebr. Magen David, dosl. Davidův štít), není svým původem symbolem židovským a již od starověku byla důležitým magickým symbolem. Její pojmenování vychází ze spojení s židovským králem Davidem.

V českém prostředí byla Davidova hvězda oblíbeným motivem např. ve znacích židovských obcí a na některých náhrobcích je zobrazena u jména David a rovněž Menachem (Utěšitel), který je jiným pojmenováním pro Mesiáše z rodu Davida.

Do židovské tradice pronikla Davidova hvězda ve středověku postupně, až se nakonec stala, vedle sedmiramenného svícnu a desek desatera, charakteristickým znakem židovství. V 19. století převažuje ve výzdobě nejen synagogálních předmětů a dominuje tak nad ostatními židovskými symboly.

Několik století je tak Davidova hvězda symbolem judaismu a stala se ústředním symbolem na vlajce státu Izrael. (1)

Svícen sedmiramenný (hebr. Menora)

Svícen má oblouková ramena. Tento tvar je odvozen z původního zlatého chrámového světla ve starověkém jeruzalémském Chrámu. Menora se v průběhu doby stala obecným symbolem judaismu a obvykle není používána k rituálním účelům.(1)

Mužská pokrývka hlavy

Nošení pokrývky hlavy není biblickým nařízením, ale součástí tradice, tradičním zvykovým znakem věřícího muže. Malá saténová, sametová, plátěná nebo háčkovaná nezdobená čepička (hebr. Kipa, jid. Jarmulka), nošená na temeni hlavy, bývala při šábsovém večeru nahrazovaná slavnostnější sametovou vyšívanou čtverhrannou nebo válcovou čepicí. (1)

1.4.4 Odívání Židů

Jedním z pravidel je nemíchání lnu a vlny, to znamená, že šaty by neměly být vyrobeny ze smíšené látky. Názory na toto pravidlo se ale velmi liší, a to především v závislosti na ortodoxním nebo reformním náhledu. Ani význam tohoto zákona není znám.

Modlitební plášť zbožní lidé nosí pod košilí, jehož významem je připomínání Božích přikázání. Jde o čtyřhranou část oděvu, na kterém jsou připevněny trásně, ty vyndají ven na košili, aby byly vidět. Zpočátku tento zákon nerozlišoval mezi muži a ženami, dnes se stal významným pro muže.

Kipa (pokrývka hlavy) vyjadřuje hlubokou úctu. Symbolika pokrývky hlavy je založena na tom, že muž chová hlubokou úctu nad tím, že nad člověkem existuje něco mnohem vyššího. Má různé podoby, například široké chasidské klobouky. Podle barvy materiálu a velikosti jarmulky lze usuzovat o zbožnosti uživatele této malé pokrývky hlavy. Jarmulku černou a sametovou nosí ortodoxní Židé. Neortodoxní Židé jarmulku nenosí. (22)

Výklad Tóry o úpravě vousů je i pro Židy nejasný. Ultraortodoxní Židé pochopili výklad tak, že nechávají své vousy divoce růst. (13)

V Izraeli nosí Židé černé klobouky dlouhé černé kabáty a bílé košile bez vázanky. I úprava vlasů je zde typická, nosí po obou stranách svázané vlasy do pramínek a samozřejmě vousy. U žen se oblékání také liší, rozdílů nejsou ale tak výrazné. Snaží se zakrýt celé tělo, aby nebyl vidět jediný kousek holé kůže. Po svatbě nosí pokrývku hlavy. Může být jakákoli, klobouk šátek šála, někdy pokrývka připomíná čádor muslimek. Někdy také nosí paruku, často z vlastních vlasů. (22)

1.4.5 Stravování

Kašrut představuje soubor vhodných a nevhodných jídel v židovské domácnosti. Za „nečisté“ je považováno vepřové maso. Hovězí, ovčí, a kozí maso je vhodné, též domácí drůbež. Za košer ryby jsou považovány ryby s ploutvemi i s šupinami. Zvláštností je zákaz míchání masa a mléka. V ortodoxních domácnostech vede tento zákaz ke zdvojení sad nádobí. (7)

Zvířata se smí zabíjet pouze tehdy, jsou-li určeny jako potrava. Zvířata se musí zabíjet zvláštním způsobem neboli košer, a to z důvodu zachování respektu před božím stvořením, a proto, abychom zabránili narušení jejich duše, která, podle jejich víry sídlí v krvi. „Košerovat“ může pouze zbožný člověk, který ovládá speciální techniky porážky.

Postní dny jsou dalším velkým pojmem. Půst v dobách těžkosti nebo v den výročí smutné události nám má otevřít srdce a napomoci našemu odhodlání vypořádat se s našimi prohřešky. Po dobu půstu jsme chráněni od pozemských starostí o obživu a máme více času zkoumat svá nitra. Omezením těla dáváme větší prostor duši. Půst je nejen v židovské kultuře tradičně chápán jako forma očistného trápení. U proroků byl často spojován s přípravou na prorockou vizi. Mohl být součástí celonárodních proseb, například v období sucha. (5)

1.5 Enviromentální kontext a jazyk

Židovská diaspora znamená vysídlení Židů mimo území Izraele, a to až do vzniku nového státu v roce 1948. Ve většině státech docházelo k cílené izolaci Židů a omezování jejich práv. Existovala tzv. Statuta Judaeorum, seznam povolení a zákazů pro Židy žijící na našem území. Nebylo jim dovoleno náležet k cechům ani k jiným organizacím. V důsledku toho z původní obživy zemědělstvím přešli na obchod a financování.

Dvě hlavní větve diaspory jsou Aškenazyjci, kteří se usídlili ve střední a východní Evropě (Polsko, Rusko, Ukrajina) s jazykem Jidiš a Sefaridité, kteří žijí v jižní Evropě a jejich jazykem je Iadino. (18)

Jazyky se vytvářely závisle na vývoji ostatních jazyků a kultur. Iadino znamená v překladu židovská španělština, Jidiš židovská němčina.

Jidiš má do značné míry shodnou slovní zásobu i gramatiku, nelze ale mluvit o Jidiš jako o dialektu německého jazyka. Obsahuje velké množství slov převzatých z hebrejštiny. Má v sobě prvky slovanských jazyků, velké množství těchto prvků můžeme vidět hlavně u východních nářečí a moderní Jidiš. (19)

Příčiny separace a diskriminace pocházejí z náboženské nevraživosti křesťanů

k judaismu. Židé byli vyznavači „škodlivé víry“, ale především jim byla vyčítána vražda Boha, a proto si zasloužili být vyvrheli společnosti. Svůj díl zde má i to, že odmítli splynout s davem.

V průběhu dějin bylo vydáno mnoho diskriminačních opatření církví i světskými králi.

1.6 Historie

Vznik a zánik židovského království

Dějiny Židů nejsou jen výčet historických událostí, ale představují velké poselství. Žili po tisíciletí v diaspoře, po celou dobu v nejistotě, obávající se o své životy. Myšlenka kolektivní minulosti má velmi hluboké kořeny, ty nejpevnější. Pocitu odlišnosti není snadné se zbavit. (11)

Židovské (izraelské) dějiny začínají již v období starověku. Izraelské kmeny pronikly do Kanaánu kolem roku 1250 př. n. l. Hranici starověkého Izraele tvořilo na západě Středozemní moře, východní hranice byla pohyblivá a závisela na rozloze obdělávané půdy, přecházející v poušť. Na severu tvořilo hranice město Dan a pohoří Hermon, jih zabírala poušť Negev s městem Beer Ševou.

Část Izraelců se usadila v Egyptě, kde se později dostala do otrockého postavení, avšak ke svobodě je vyvedl Mojžíš, zakladatel židovského náboženství – judaismu. K odchodu Izraelců z Egypta došlo pravděpodobně za panování Ramsesse II. (přibližně v letech 1290 – 1224 př. n. l.).

V průběhu dalšího historického vývoje se Izraelité začali kromě pastevectví zabývat také zemědělstvím a řemesly. Tyto změny, vliv sousedních států a válečné konflikty vedly ke vzniku izraelského království. Královskou hodnost částečně získal vojevůdce Saul (kolem 1020 – 1000 př. n. l.).

Král David vládl v letech 1000 – 960 př. n. l. Sjednotil izraelské kmeny do jednoho celku. Za své hlavní město si zvolil Jeruzalém, který opevnil a přestavěl. Podařilo se mu také odrazit útoky sousedních států a nakonec vytvořil silné království.

Nástupcem Davida se stal jeden z jeho synů, Šalamoun. Hlavním Šalamounovým činem byla stavba jeruzalémského chrámu. Platil za mudrce.

Docházelo k rozporům mezi severní a jižní (judskou) částí země a následném rozdělení. Hlavním městem severního království se stalo Samaří. Severní Izrael byla ekonomicky silnější, ale dostávala se často do střetů s Asýrií a roku 721. př. n. l. dobyli Asyřané Samaří. Poté se jižní království ocitlo v pozici „nárazníku“ mezi Egyptem a novobabylónskou říší. Roku 587 př. n. l. byl dobyt Jeruzalém. Nabukadnesar rozvrátil judské království.

Tím končí dějiny davidovské dynastie i judského království. Kněží a učenci však zachovávali odkaz židovského učení a kultury zachovali. Židé se vrátili do země, která se později začala nazývat Judea , až po mnohaletém exilu.

V letech 301 – 203 př. n. l. spadla Judea pod Ptolemaiovců, pak ji získali Seleukovci. Silným kulturním vlivem, ale i politickým nástrojem se stává helénismus. Ten se později stal nástrojem k pokusu o likvidaci židovského náboženství. Po vypuklém povstání, vedeným Matitjášem Makabejským a jeho syny, byl získán zpět Jeruzalém.

Následovala vláda Hasmonejců. Tato dynastie vzešla z rodiny Makabejců. Římský vojevůdce Pompeius využil rozporů v dynastii a v roce 63. př. n. l. dobyl Jeruzalém. (4)

Roku 70 n.l. byl Římany zničen Chrám. Zeď nářků je pozůstatek Chrámu a stala se židovským poutním místem. (9)

20. století u nás

Rok 1918 byl zlomový pro vývoj židovské komunity u nás. Vznikem Československé republiky došlo k rovnoprávnému začlenění Židů do společnosti. Československá republika byla jediný stát, který v té době (od roku 1920) uznával židovskou národnost ve své ústavě. Účastnili se politického kulturního a hospodářského života. Tento vývoj byl přetržen druhou světovou válkou.

Po nástupu Adolfa Hitlera k moci se Československo stalo útočištěm pro Židy z Německa, Rakouska, Rumunska. Po podepsání mnichovské dohody následoval útek židů ze Sudet. Honba na Židy, podporovaná i českým žurnalismem, způsobila emigraci mnoha Židů. Velkému množství se to ale nepodařilo. Byli překvapeni rozdělením státu v březnu 1939.

Nacisté čerpali z tradice evropského rasismu, ale i z moderního antisemitismu vzniklém v 19. století. Židům byla přisouzena role hlavního protivníka nacismu. Pocit vnějšího ohrožení a pád demokratických hodnot dal vznik hledání vnitřního viníka a oživení českého antisemitismu. V době Protektorátu Čechy a Morava mělo podle statistik žít na jeho území 118 310 Židů. Z nich bylo více než 80 tisíc zavražděno. Z tehdejšího Československa bylo zavražděno celkem 272 tisíc Židů. Mnozí Židé padli na frontách jako příslušníci československých zahraničních jednotek.

Během poválečných let a zvláště po nástupu komunistického režimu emigrovalo z Československa na 18 000 Židů. Převážně do nově vzniklého Izraele. Československá republika byla prvním státem, který uznal existenci státu Izrael. Ale již v roce 1951 nastala změna v nepřátelský postoj podle politického kurzu Sovětského svazu. Na konci padesátých let ale došlo k obratu v tomto a uvolnění i v oblasti kultury. Toto období trvalo do roku 1968. Nastala nová vlna antisemitismu. Po invazi došlo k druhé mohutné vlně emigrace od druhé světové války.

V komunistickém období bylo zničeno na devadesát synagog a většina ostatních byla přestavěna k jiným účelům.

Listopadová revoluce sebou nese i oživení židovského života. Dochází ke znovunavázání kontaktů s mezinárodními organizacemi, obnovení židovských organizací, sportovních klubů a k rozvoji náboženského života v plné šíři. Československo znovu obnovilo styky se státem Izrael. (7)

Po roce 1989 se u nás rozvinula řada judaistických směrů. V centru všech skupin je Federace židovských obcí. Větší tradici má u nás liberální judaismus než ortodoxie. (6)

1.7 Právní a politické faktory

Podle starozákonní právní praxe měl v rodině, tak jako u ostatních kultur rozhodující slovo „otec“, jako jediný stavební kámen v právní struktuře. Historici se domnívají, že existovala rada „starších“, která byla utvořena z členů jednotlivých rodin, tedy „otců“. Postupem času se stala základní a jedinou právní mocí místní obec. Z té se vytváří obec právní a nejen starší již mohou mít právo volit, ale také všichni plnoprávní

občané, tedy ti, kteří trvale bydlí v dané oblasti s výjimkou žen, dětí, otroků a cizinců.
(17)

Talmud se stal jednotícím poutem nesmírného významu. Spojoval židovské obce působící v různých zemích. Nezajišťoval jen náboženskou, ale také právní normu. Vytváří národní a kulturní židovskou jednotu.

Nejvyšší náboženské a zákonodárné shromáždění dalo vznik ústní tradici zákona. Soustředilo se na dotvoření a rozvedení ústně tradovaných ustanovení a výkladů. (4)

Bejt din (dům soudu) je židovský soud s velkou tradicí. Skládá se nejméně ze tří rabínů, kvalifikovaných osob k této činnosti. V moderní době je pravomoc *Bejt din* mimo Izrael značně omezena a týká se pouze náboženských záležitostí. V Izraeli má ale výhradní pravomoc ovlivňující osobní život, manželství i rozvody. (7)

1.8 Vzdělávací a ekonomické faktory

Židé kladou velký důraz na vzdělávání, náboženské i světské. Mají úctu k vědění, z toho také vychází, že každý člen, i ten nejhudší, měl právo na vzdělání a téměř každá aškenázská obec měla své vlastní školy. Velké množství Židů má vzdělání lékařské, právnícké nebo v oboru bankovníctví. Také Tóru je nutné učit se každý den.
(4)

Na území České republiky je jediná židovská škola, Lauderova škola. Byla zřízena základní škola a gymnázium a její doba trvání dnes činí jedenáct let.(12)

1.9 Praktiky péče a holistické zdraví

Nejpřísnější je ortodoxní skupina, dále méně přísnější jsou konzervativní a reformní skupiny. Židovský zákon vyžaduje vyhledávání kvalifikované medicínské péče, avšak u ortodoxní skupiny jsou jistá omezení. Mohou užívat léky, přijímat krev, může u nich být provedena biopsie nebo i amputace. Ortodoxní a konzervativní židé ale v době sabatu mohou odmítnout hospitalizaci nebo mohou v tento den odmítnout chirurgický zákrok, pokud není nevyhnutelný pro záchranu života. (24)

O opatrování umírajícího, taktéž o pohřeb je postaráno „svatou společností“.

Rozhodující etapy života jsou svatba nemoc a smrt. Navštěvování nemocného člověka představuje velmi záslužný čin. Pro Židy není smrt posledním dějstvím, věří ve zmrtvýchvstání. (12)

Těla, taktéž plodů, se rituálně omývají v pohřebních ústavech a jsou co nejdříve pochovávána. Kremace pro ně není vhodná, někteří ortodoxní Židé totiž věří, že Bohem dané tělo by se mělo vrátit zpátky do země. A to celé. Z tohoto důvodu pro ně není přijatelné dárcovství orgánů. Po smrti musejí být amputované končetiny či orgány odevzdány rodině. (2)

Přerušení těhotenství je dovoleno při ohrožení fyzického či psychického stavu ženy. Interrupce na požádání se nepřipouští. (2)

Pohlavní styk, jak se ženou jiného muže, tak s neprovdanou ženou mimo manželství není dovolený. Zákaz platí také pro jakýkoli tělesný dotyk.

Každý Žid má povinnost se oženit, aby zplodil potomky. Podle přikázání má vytrvat v manželství i poté, co splnil tuto životní roli.

Po dobu, kdy má žena menstruaci je zakázán jakýkoliv tělesný kontakt mezi manželi. V období po menstruaci musí žena projít sedmi dny „čistých dnů“ a vykonat obřadnou koupel. Až poté se může oddat svému muži.

Ženy, které mají onemocnění ženských pohlavních orgánů, jsou považovány za „nečisté“.

Také, když žena porodí dítě, je považována určitou dobu po porodu za „nečistou“. Toto období očišťování je ale různé podle pohlaví dítěte. Po porodu syna je žena sedm dnů „nečistá“ a třicet tři dní se očišťuje, po porodu dcery je „nečistá“ devatenáct dnů a očišťuje se také podstatně déle, šedesát šest dnů. (20)

Obřízka je znamením Abrahama svazku mezi Bohem a jeho lidem. Je vykonávána 8. den života u ortodoxních a konzervativních Židů.(2).

Koná se tak i tehdy, je li osmý den života novorozence na šabat nebo Jom kipur. Výjimkou je zdravotní stav dítěte, kdy se obřízka odkládá na den, kdy je novorozenec po tělesné stránce v pořádku. Novorozenec se nestává Židem při obřízce, ale je jím již od narození, je to úděl, kterému se nelze vyhnout. Toto pojetí je odlišné od křesťanského. Je to radostná událost, na kterou jsou zváni příbuzní a přátelé. (13)

S obřízkou je spojeno přidělení jména. Synagoga dostane pruh plátna („mapu“), který byl použitý pro obřízku, na němž je napsáno jméno, datum narození a požehnání. (2)

Také je připojeno přání, aby chlapec dozrál k Tóře, svatbě a dobrým skutkům. (12)

V minulosti byl obřad prováděn tradičně doma nebo v synagoze, dnes je však většinou prováděn v nemocnici za přítomnosti rabína. (9) Vykonává ji židovský lékař obeznámený s židovským zákonem a hygienickými medicínskými technikami. (2)

V komunitách, které nejsou přísně ortodoxní, je možné, aby se žena zúčastnila obřadu. (13)

2. Cíl práce, hypotézy, výzkumné otázky

2.1 Cíle práce

Cíl1 : Zjistit, jaké mají specifické potřeby ženy židovského vyznání při ošetrovatelské péči poskytované porodní asistentkou.

Cíl2 : Zjistit znalosti specifických potřeb žen židovského vyznání u porodních asistentek a možnosti zajištění těchto potřeb.

2.2 Předpokládané hypotézy

H1 : Porodní asistentky nemají znalosti o specifických potřebách žen židovského vyznání během ošetrovatelské péče.

H2 : Specifické potřeby ženy židovského vyznání při ošetrovatelské péči porodní asistentkou je možné zajistit v plném rozsahu.

2.3. Výzkumná otázka

Výzkumná otázka1 : Jaké mají ženy židovského vyznání specifické potřeby během ošetrovatelské péče?

3. Metodika

3.1 Metodika práce

Sběr dat proběhl v podobě kombinace kvantitativního a kvalitativního šetření. Pro kvantitativní část byla zvolena metoda dotazování technikou dotazníku, který byl určen porodním asistentkám v Nemocnici České Budějovice a.s. a FN Plzeň. Zde byla zjišťována informovanost porodních asistentek o specifikách péče o ženu židovského vyznání.

Dále proběhl polořízený rozhovor se ženami židovského vyznání, kde byly kladeny otázky zaměřené na specifika při ošetrovatelské péči porodní asistentkou o tyto ženy.

3.2 Charakteristika zkoumaného souboru

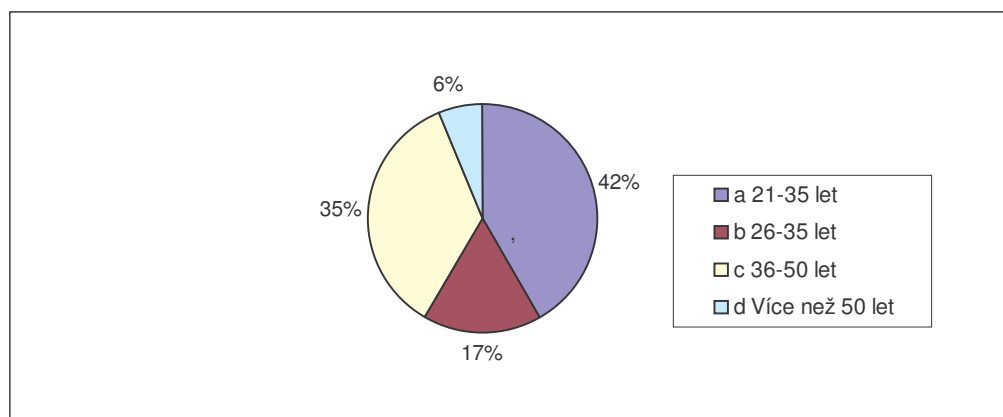
U kvantitativního šetření byly dotazníky rozšířeny do Nemocnice České Budějovice a.s. a Fakultní Nemocnice v Plzni. Bylo rozdáno dohromady 109 dotazníků na gynekologická oddělení, oddělení šestinedělí, oddělení rizikového a patologického těhotenství a na porodní sály. Dotazník byl zaměřen na vysvětlení některých základních pojmů, na postavení ženy v židovské společnosti, na specifika ošetrovatelské péče při porodu, nebo při úmrtí u ženy židovského vyznání. Vráceno bylo 48 dotazníků (viz 4.1. Interpretace výsledků kvantitativní části šetření).

U kvalitativního šetření proběhl rozhovor se ženami židovského vyznání. Zde bylo zjišťováno, jaké mají ženy specifické požadavky při ošetrovatelské péči porodní asistentkou v průběhu hospitalizace, v průběhu porodu, jaká cítí omezení v průběhu hospitalizace nebo jaké zákroky nejsou ochotny podstoupit. Ochotny poskytnout rozhovor byly čtyři ženy. Tyto ženy si nepřály uvést, z jaké židovské obce pocházejí. Taktéž si nepřály nahrávat hlasový záznam průběhu rozhovoru (viz 4.2 Analýza kvalitativního šetření).

4. Výsledky

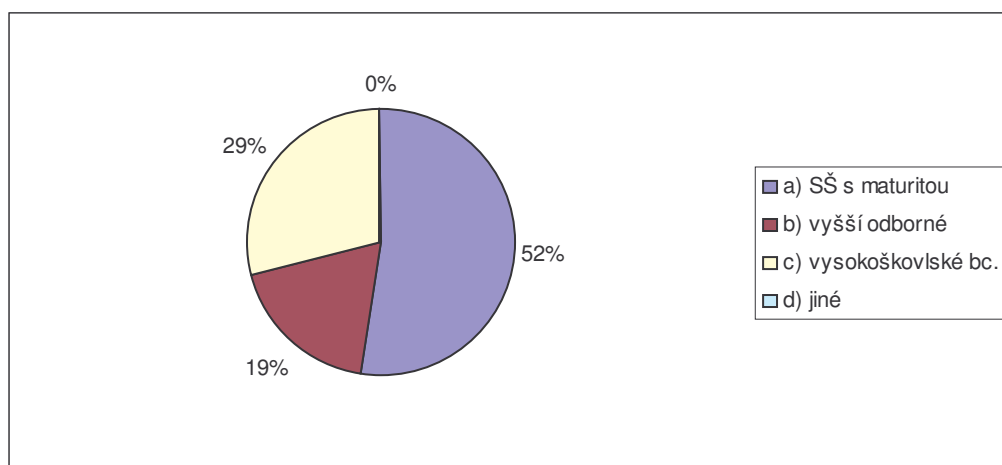
4.1 Interpretace výsledků kvantitativní části šetření - šetření u porodních asistentek

Graf 1 Věk dotazovaných porodních asistentek

42% dotazovaných porodních asistentek je ve věku 21-25 let, 17% ve věku 26-35 let, 35% ve věku 36-50 let a 6% udává věk více než 50 let

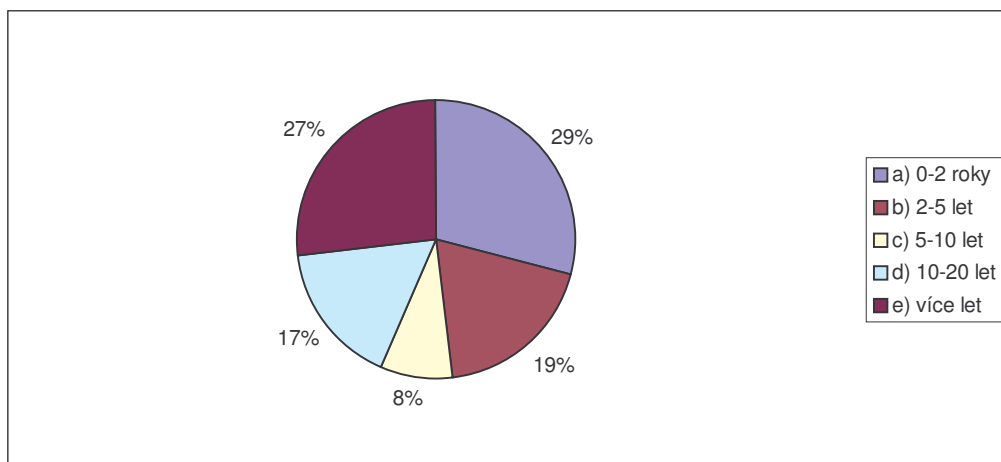
Graf 2 Dosažené vzdělání porodních asistentek

52% dotazovaných porodních asistentek má dokončené středoškolské vzdělání, 19% vyšší odbornou školu a 29% školu vysokou.

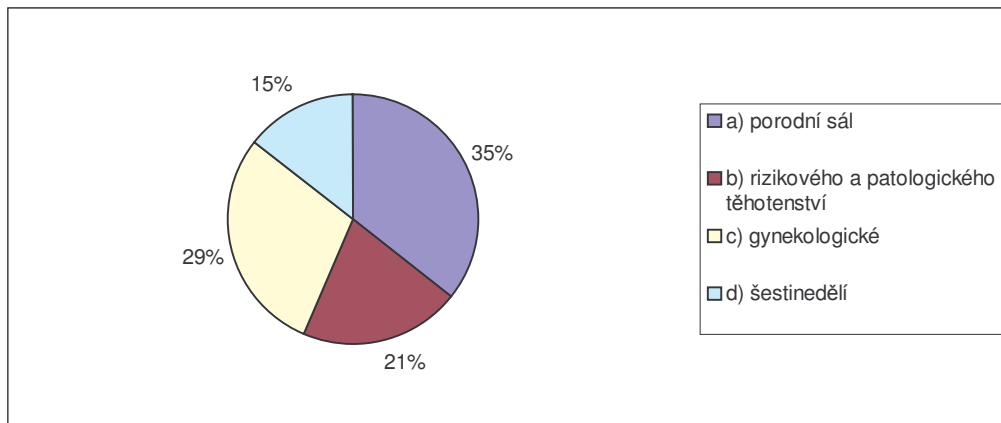

Graf 3 Počet let praxe

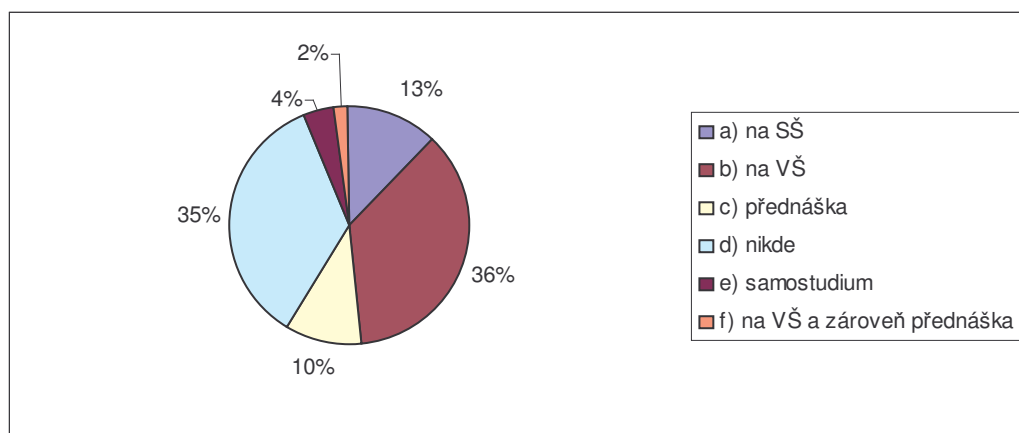
29% dotazovaných pracuje 0-2 roky, 19% 2-5 let, 8% porodních asistentek pracuje 6-10 let, 17% 11-20 let a 27% dotazovaných udává více než 20 let.

Graf 4 Oddělení

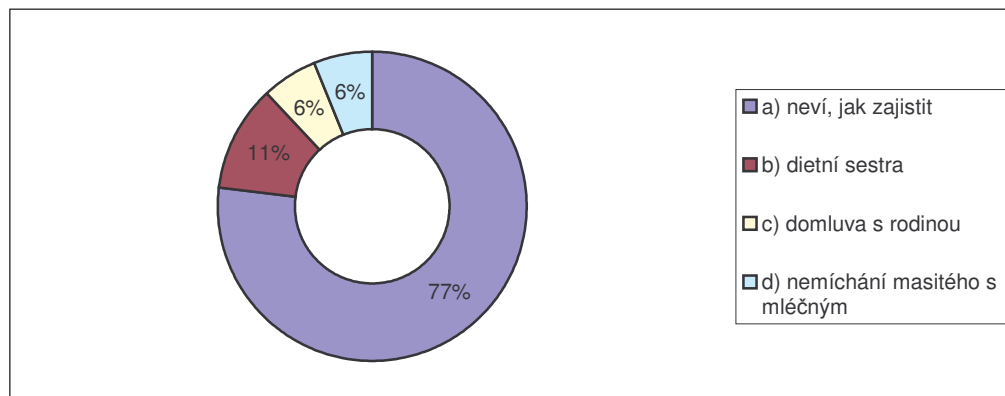
35% porodních asistentek uvedlo, že pracuje na porodním sále, 21% respondentek na oddělení rizikového a patologického těhotenství, 29% respondentek na Gynekologickém oddělení a 15% respondentek na oddělení šestinedělí.

Graf 5 Vzdělání v multikulturním ošetřovatelství

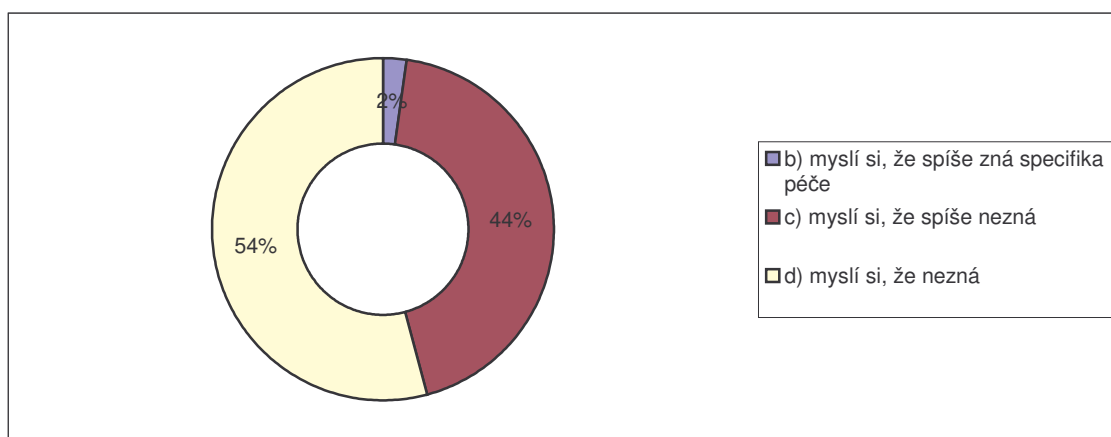
13% respondentů uvedlo, že se vzdělávalo na střední škole, 36% respondentek na vysoké škole a 10% dotazovaných absolvovalo přednášku o multikulturním ošetřovatelství. 35% porodních asistentek se nevzdělávalo nikde, 4% respondentek se vzdělávaly samostudiem (dokument v televizi, odborný článek) a 2% dotazovaných absolvovalo přednášku o multikulturním ošetřovatelství a zároveň se vzdělávalo na vysoké škole.

Graf 6 Zajištění potravin

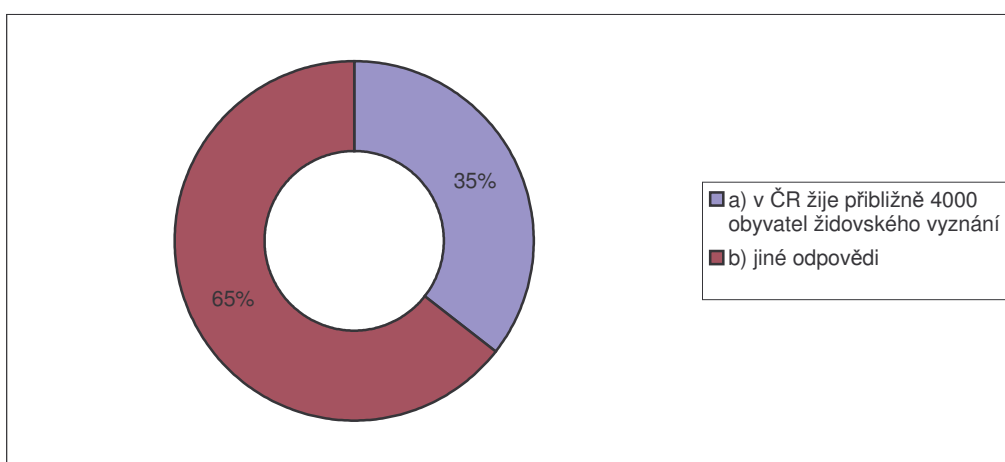
77% odpovídajících uvedlo, že neví, jak zajistit vhodné potraviny pro ženu židovského vyznání. 11% porodních asistentek by zajistilo potraviny kontaktováním dietní sestry, která jídlo objedná, 6% respondentek by se domluvilo s rodinou/příbuznými a 6% odpovídajících uvedlo, že ví pouze to, že se má oddělit masité od mléčného.

Graf 7 Povědomí o znalostech specifík péče

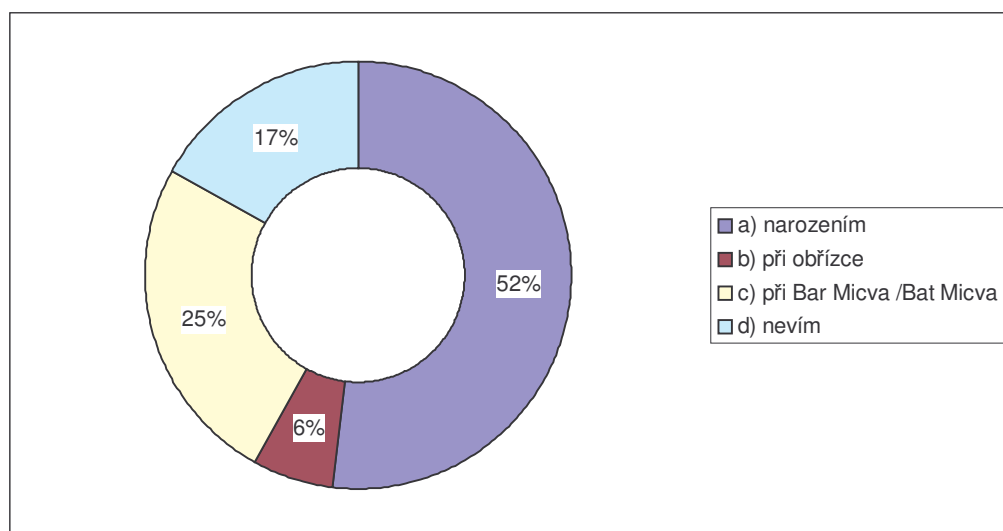
0% porodních asistentek si myslí, že má dostatečné znalosti o specifických praxích porodní asistentky o ženu židovského vyznání. 2% respondentek si myslí, že dostatečné znalosti spíše má, 44% respondentek si myslí, že spíše nemá a 54% dotazovaných si myslí, že nemá dostatečné znalosti o problematice.

Graf 8 Znalost počtu obyvatel židovského vyznání

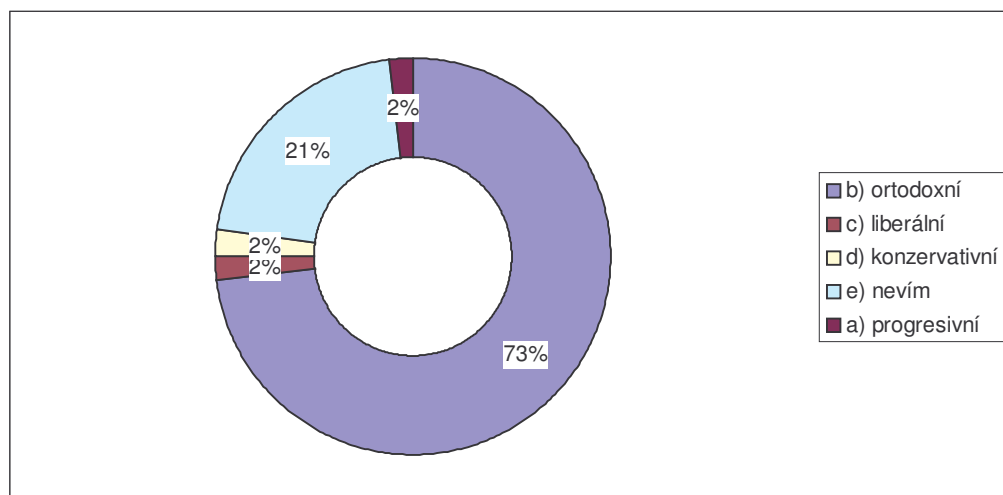
35% respondentů odpovědělo správně, tedy, že v ČR žije přibližně 4000 obyvatel židovského vyznání.

Graf 9 Člověk se stává Židem

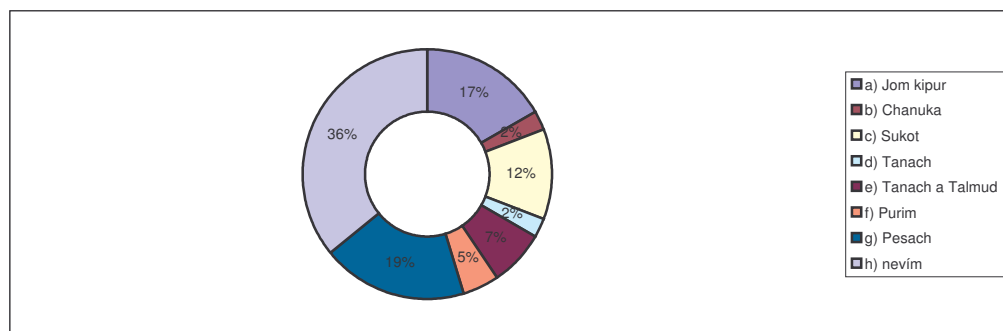
52% dotazovaných odpovědělo správně, že člověk se stává Židem narozením. 6% respondentek si myslí, že Židem se člověk stává při obřizce, 25% dotazovaných při Bat micva či Bar Micva, 17% respondentek uvedlo, že neví.

Graf 10 Striktně tradiční judaismus

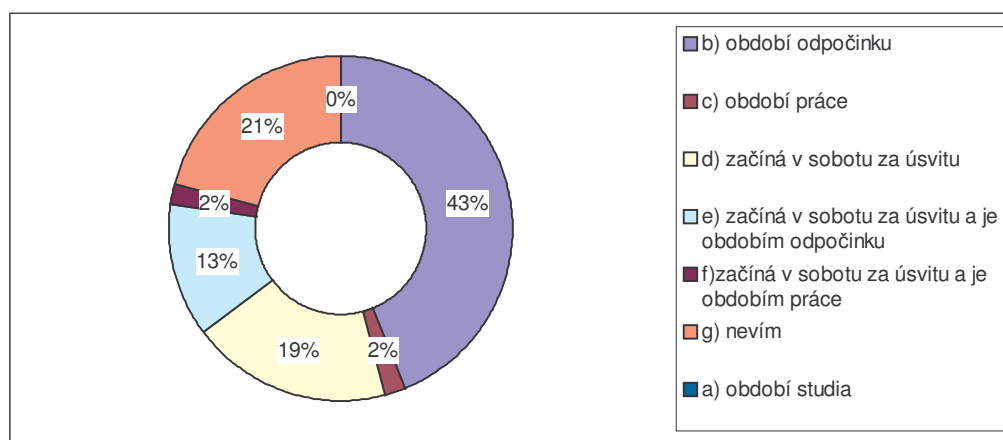
73% respondentek odpovědělo správně ortodoxní judaismus, vždy 2% dotazovaných se domnívají, že striktně tradiční judaismus se nazývá progresivní, liberální nebo konzervativní. 21% respondentek uvedlo, že neví.

Graf 11 Židovské svátky

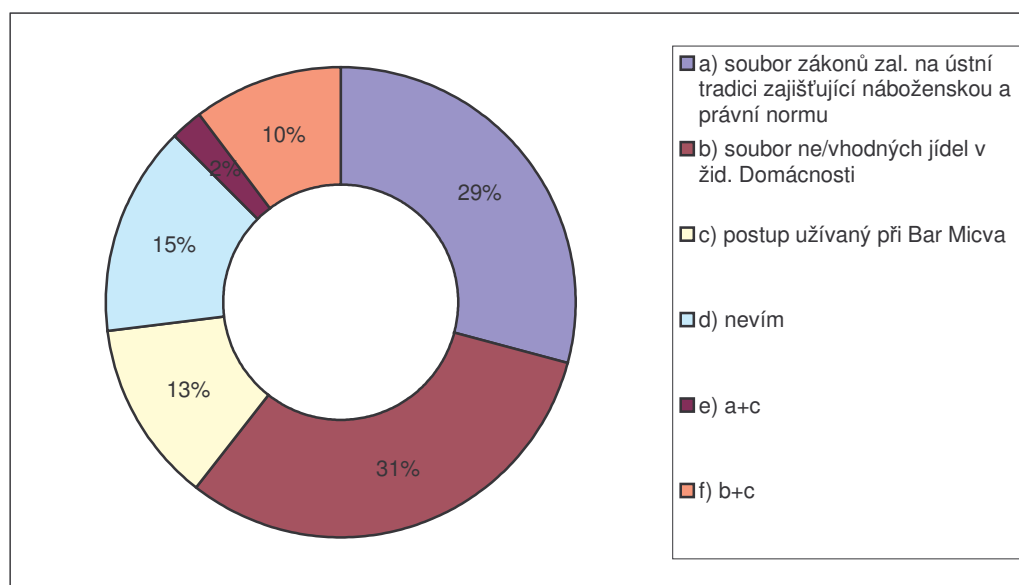
17% si myslí, že Jom kipur není židovský svátek, 2%, že Chanuka není židovský svátek, 12%, že Sukot, 2% si správně myslí, že Tanach není židovský svátek, 7% odpověděl správně, že svátek není Tanach a Talmud, 5% si myslí, že svátek není Purim, 19% odpovědělo více špatných odpovědí, 36% odpovědělo, že neví.

Graf 12 Vysvětlení pojmu Sabat

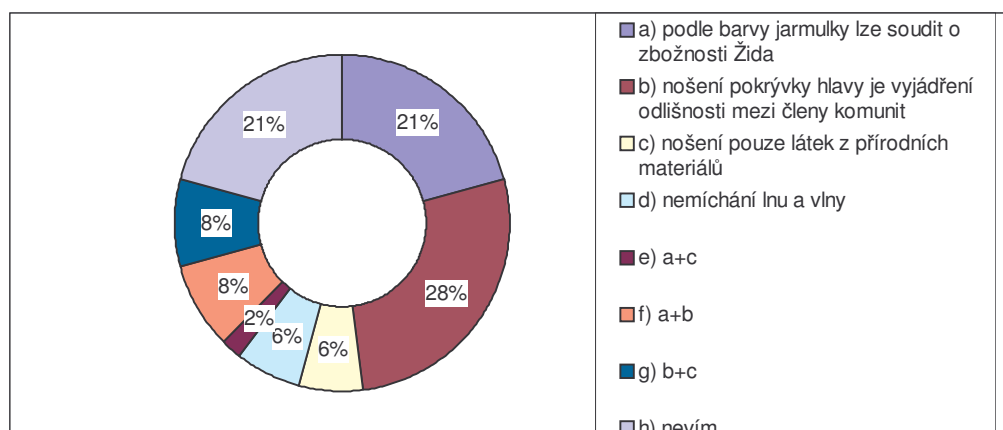
43% dotazovaných odpovědělo správně, že Sabat je obdobím odpočinku. 2% respondentek si myslí, že Sabat je obdobím práce, 19% respondentek si myslí, že začíná v sobotu za úsvitu. 13% respondentek si myslí, že Sabat začíná v sobotu za úsvitu a zároveň je obdobím odpočinku. 2% respondentek si myslí, že začíná v sobotu za úsvitu a zároveň je obdobím práce. 21% respondentek uvedlo, že neví. 0% respondentek uvedlo správnou odpověď, že Sabat je obdobím studia.

Graf 13 Vysvětlení pojmu Kašrut

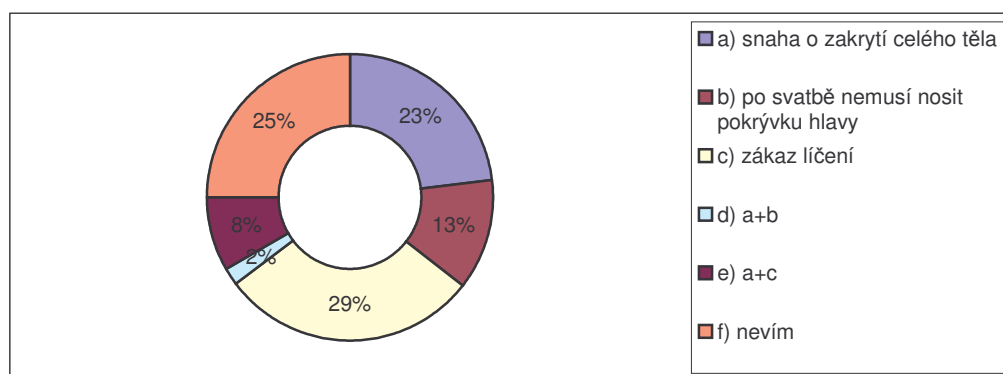
29% respondentek uvedlo, že Kašrut je soubor zákonů založených na ústní tradici zajišťující náboženskou a právní normu, 31% dotazovaných odpovědělo správně, že jde o seznam vhodných a nevhodných jídel, 13% respondentek si myslí, že jde o postup užívaný při Bar Micva, 15% respondentek nevědělo. 2% respondentek odpověděla a+c, 10% dotazovaných odpovědělo b+c.

Graf 14 pravidla odívání Židů

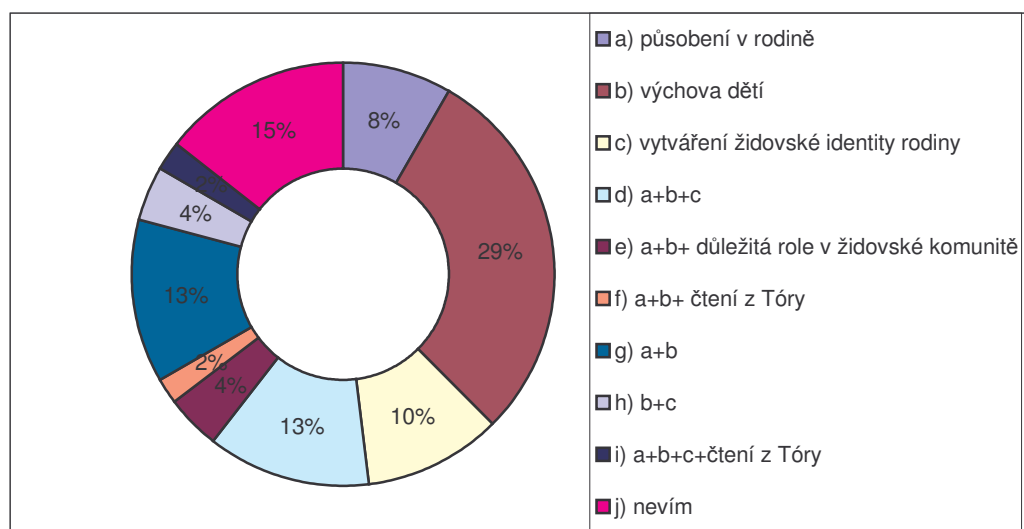
21% respondentek odpovědělo, že podle barvy jarmulky lze soudit o zbožnosti Žida, 28% respondentek, že nošení pokrývky hlavy je vyjádření odlišnosti mezi členy komunity, 6% si myslí, že Židé nosí látky jen z přírodních materiálů, 6% dotazovaných odpovědělo, že židé mají zákaz míchání lnu a vlny. 2% respondentek ke správné odpovědi a) si zároveň myslí, že Židé smí nosit látky pouze z přírodních materiálů, 8% respondentek odpovědělo 2 správné odpovědi a) a b), 8% respondentek ke správné odpovědi b) odpovědělo c) 21% respondentek odpovědělo, že neví.

Graf 15 Pravidla odívání žen

23% respondentek odpovědělo správně, že je pravidlem snaha o zakrytí celého těla. 13% respondentek si myslí, že ženy po svatbě si nemusí zakrývat hlavu, 29% respondentek si myslí, že ženy mají zákaz líčení. 2% respondentek se správnou odpovědí uvedlo, že ženy nemusí po svatbě nosit pokrývku hlavy 8% respondentek s a) uvedlo, že ženy mají zákaz líčení. 25% respondentek neví.

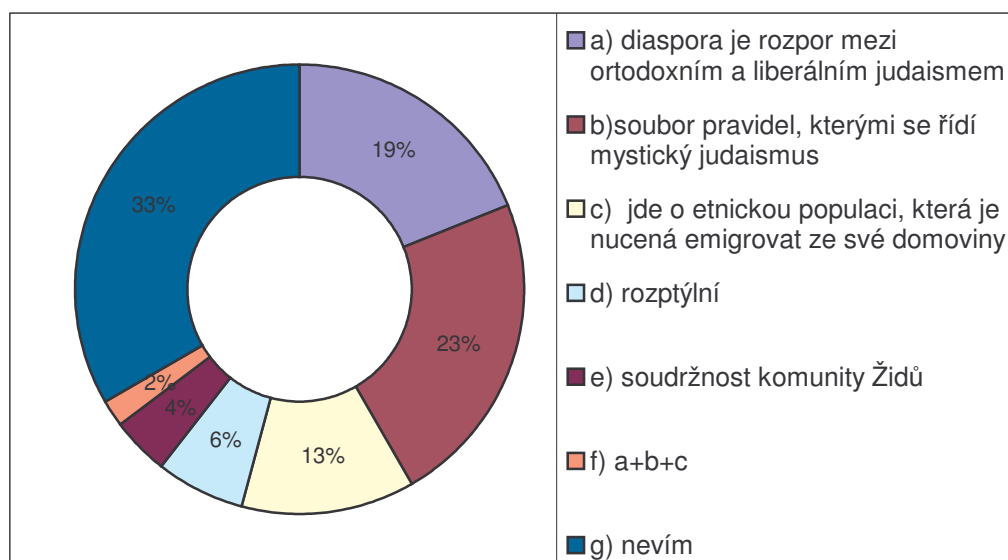
Graf 16 role žen

8% porodních asistentek odpovědělo, že ženy mají důležitou roli v působení v rodině, 29% respondentek odpovědělo, že mají důležitou roli ve výchově dětí, 10% respondentek odpovědělo, že mají důležitou roli ve vytváření židovské identity rodiny, 13% respondentek odpovědělo zcela správně kombinací předchozích odpovědí. 4% respondentek ke správným odpovědím a) a b) přiřadilo ještě, že mají důležitou roli v židovské komunitě, 2% respondentek k a) a b) si myslí, že mají důležitou roli ve čtení z Tóry. 13% dotazovaných odpovídá a) a b), 4% respondentek odpovídá správné odpovědi b) a vytváření židovské identity rodiny. 2% respondentek ke správným odpovědím zaškrtno ještě čtení z Tóry. 15% respondentek odpovědělo, že neví.

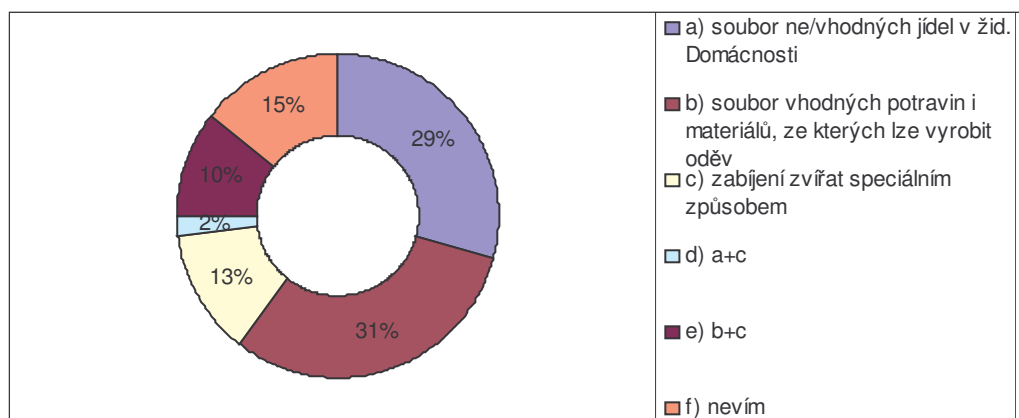

Graf 17 Diaspora

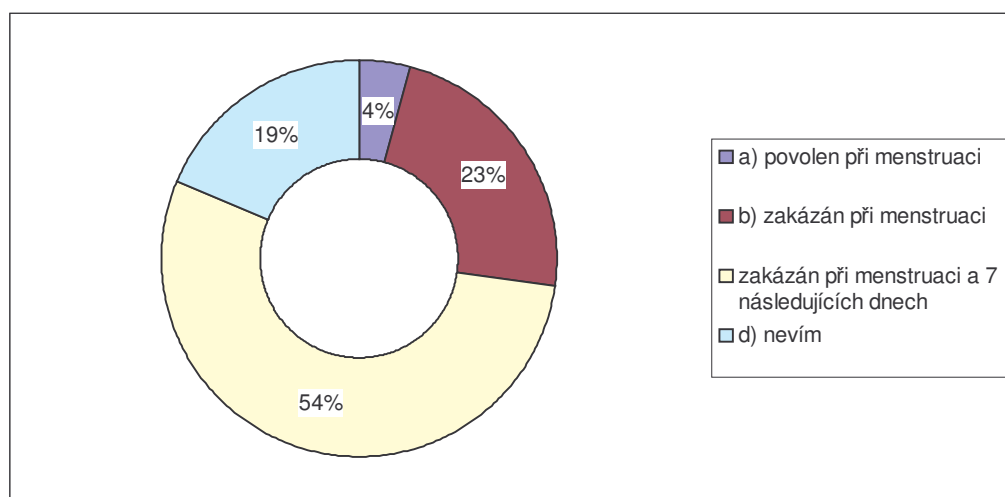
19% respondentek odpovědělo, jde o rozpor mezi ortodoxním a liberálním judaismem. 23% odpovědělo, soubor pravidel, kterými se řídí mystický judaismus. 13% respondentek odpovědělo správně, že jde o etnickou populaci, která je nucená emigrovat z domoviny. 6% respondentek odpovídá správně, rozptýlení. 4% dotazovaných si myslí, že jde o soudržnost komunity Židů. 2% respondentek uvedla první 3 odpovědi. 33% respondentek odpovědělo, že neví.

Graf 18 Košer

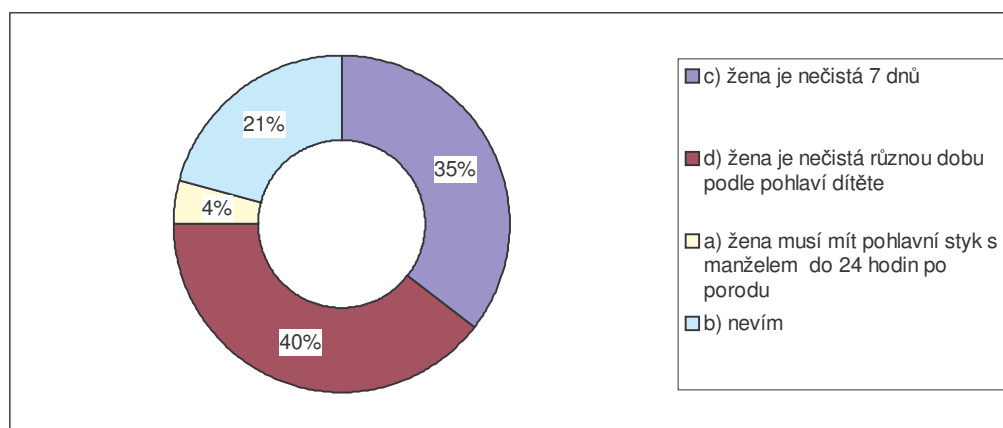
29% respondentek odpovědělo, že jde o soubor ne/vhodných jídel, 31% respondentek seznam vhodných potravin i materiálů, na výrobu oděvu, 13% respondentek odpovědělo, že jde o zabíjení zvířat, určená k potravě speciálním způsobem. 2% respondentek odpovědělo a) a c), 10% respondentek odpovědi b) a c). 15% respondentek nevědělo.

Graf 19 Pohlavní styk

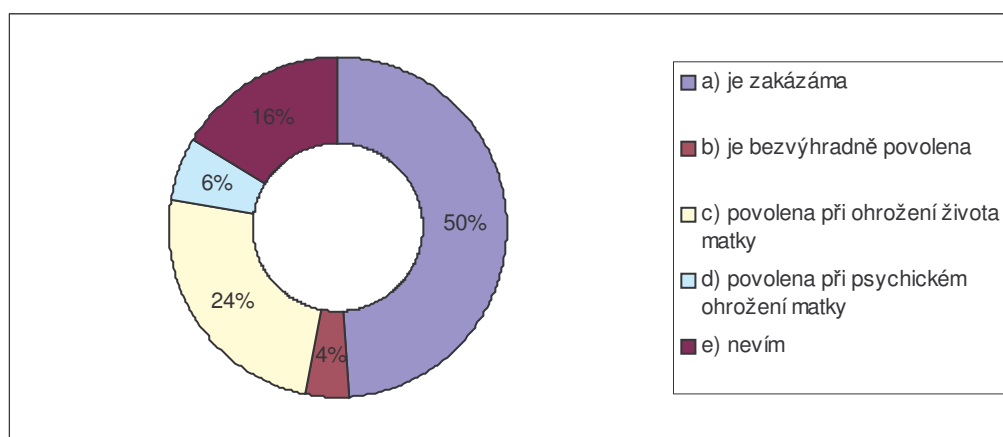
4% respondentek si myslí, že u Židů je pohlavní styk povolen při menstruaci, 23% respondentek odpovědělo, že je zakázán při menstruaci, 54% respondentek správně uvedlo, že je zakázán při menstruaci a sedmi následujících dnů bez krvácení. 19% dotazovaných odpovědělo, že neví.

Graf 20 Sexuální abstinence u Židů po porodu

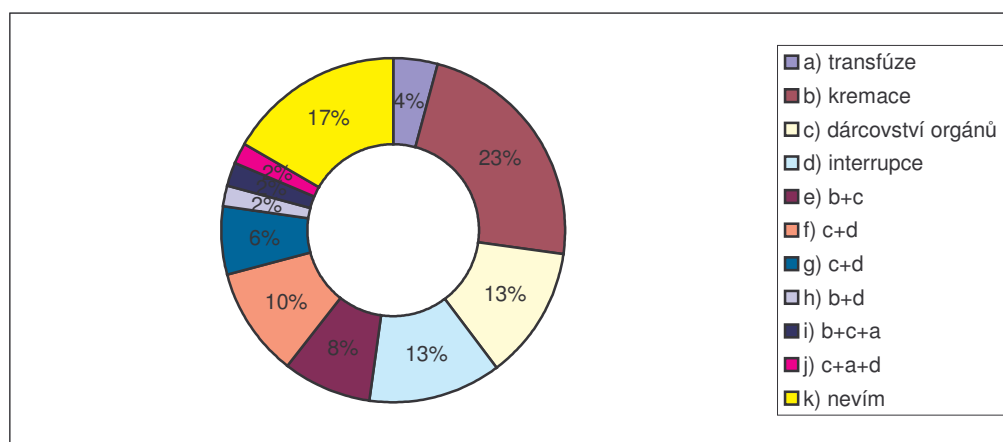
35% respondentek odpovědělo, že po porodu je žena sedm dnů nečistá bez ohledu na pohlaví dítěte, 40% dotazovaných odpovědělo správně, že žena je po porodu nečistá, a to různou dobu podle pohlaví dítěte. 4% respondentek odpovědělo, že by žena měla mít pohlavní styk s manželem do dvaceti čtyř hodin. 21% respondentek odpovědělo, že neví.

Graf 21 Postoj k interrupci

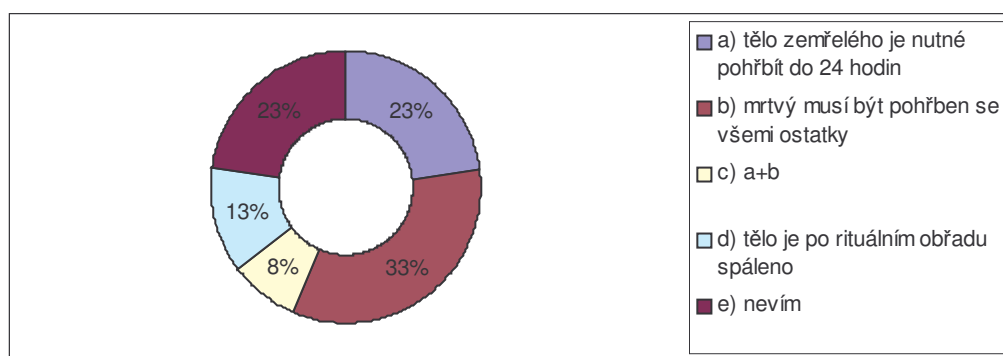
50% respondentek si myslí, že interrupce je u Židů zcela zakázána, 4% respondentek si myslí, že je bezvýhradně povolena. 24% dotazovaných odpovídá správně, že je interrupce povolena při ohrožení života matky, 6% respondentek odpovídá správně, že je povolena při psychickém ohrožení matky. 16% odpovídajících uvedlo, že neví.

Graf 22 Provádění invazivních zákroků

4% respondentek si myslí, že u Židů nemůže být provedena transfúze. 23% respondentek odpovědělo správně, že nemůže být provedena kremace, 13% dotazovaných odpovědělo správně, že u Židů není možné dárcovství orgánů, 13% odpovídajících si myslí, že je zakázána interrupce, 8% respondentek odpovědělo zcela správně b) a c). 10% respondentek odpovědělo c) a d), 6% b) a d). 4% respondentek odpovědělo ke správným odpovědím 1 špatnou odpověď, 2% dotazovaných k c) špatně odpovědi. 8% respondentek nevědělo.

Graf 23 Péče o zemřelého

23% dotazovaných odpovědělo správně, že tělo mrtvého je nutné pohřbít do 24 hodin, 33% respondentek odpovědělo správně, že mrtvý musí být pohřben se všemi ostatky, 8% dotazovaných odpovědělo zcela správně kombinaci předchozích dvou. 13% respondentek si myslí, že tělo má být spáleno, 23% respondentek uvedlo, že neví.

4.2 Analýza kvalitativního šetření rozhovorů se ženami židovského vyznání

Tabulka 1 - Typ judaismu

Otázka 1	Respondentka			
	1.	2.	3.	4.
Jaký typ judaismu vyznáváte?	-	liberální	-	liberální

Tabulka 2 - Hospitalizace na ženském oddělení

Otázka 2	Respondentka			
	1.	2.	3.	4.
Byla jste někdy hospitalizována na ženském oddělení ?	Ne	Dvakrát jsem rodila + šestinedělí	Hospitalizována ano, operace ne	Ano

Tabulka 3 - Stravování v nemocnici

Otázka 3	Respondentka			
	1.	2.	3.	4.
Měla jste problémy se stravováním v nemocnici (v souvislosti s vyznáním)?	-	Ani ne, většinu věcí jsem měla z domova, protože jídlo v nemocnici se moc jíst nedalo	Ano, studené večere jsem jedla, obědy z domova	Ano

Tabulka 4 - Specifické požadavky v průběhu hospitalizace

Otázka 4	Respondentka			
	1.	2.	3.	4.
Máte nějaké specifické požadavky v průběhu hospitalizace?	Ne	Nevyžaduji nic odlišného od ostatních žen. Vybrala jsem si ale nemocnici, o které jsem si myslela, že bude nejlepší a byla jsem spokojená.	Kvalitní personál, soukromí	Ne

Tabulka 5 – Specifické požadavky na průběh porodu

Otázka 5	Respondentka			
	1.	2.	3.	4.
Máte nějaké specifické požadavky ohledně průběhu porodu? Vyžadujete v průběhu porodu používání procedur, které nejsou běžně užívány?	Nevyžaduji.	Vadí mi, když je okolo spoustu lidí, které vůbec neznám a nemám soukromí. Tak to bylo u prvního porodu, ale pak porodnici zrekonstruovali a každá žena měla svůj pokoj, kde byl klid, to mi velmi vyhovovalo.	Klid, procedury ne, vonné směsi	Ne.

Tabulka 6 – Spokojenost s péčí v průběhu porodu

Otázka 6	Respondentka			
	1.	2.	3.	4.
Pokud jste již rodila, byla jste spokojena s péčí o Vás a dítě v průběhu porodu i po něm? Co Vám vyhovovalo a co ne?	Nerodila.	Ano, byla	Moc personálu, nezám, málo léků na bolest.	Ano.

Tabulka 7 – Spokojenost s péčí v průběhu hospitalizace

Otázka 7	Respondentka			
	1.	2.	3.	4.
Pokud jste byla hospitalizována, byla jste spokojena s péčí? Co se Vám líbilo a co ne?	-	Omezené návštěvy, sestřám se nelíbilo, že za mnou chodí moc lidí a v době, kdy nebyly povoleny návštěvy.	+ Od prvního porodu lepší vybavení, dobří lékaři a sestry - střídání lidí kolem mě, skoro nikdo se nepředstaví, moc velký ruch	Ano

Tabulka 8 – Názor na znalosti specifík židovského vyznání u porodních asistentek

Otázka 8	Respondentka			
	1.	2.	3.	4.
Myslíte si, že porodní asistentky mají dostatečné znalosti specifík židovského vyznání?	-	Myslím si, že porodní asistentky o nás neví a nikdo se mi na vyznání neptal, ale myslím, že je to jedno, chovají se ke všem stejně	Neřekla jsem jim svoje vyznání	Ne

Tabulka 9 – Plánování operace/ hospitalizace podle židovských svátků

Otázka 9	Respondentka			
	1.	2.	3.	4.
Kdyby se stalo, že by se plánovaná operace/hospitalizace měla konat na židovský svátek, požadovala byste odložení?	Ne	? No asi ne	Podle toho, jaká operace a jaký svátek	Nevím

Tabulka 10 - Omezení v průběhu hospitalizace

Otázka 10	Respondentka			
	1.	2.	3.	4.
Cítila jste nějaká omezení v průběhu hospitalizace?	-	Ne	Ne	Kontakt s rodinou, nesrozumitelné informace.

Tabulka 11 - Názor na umělé oplodnění

Otázka 11	Respondentka			
	1.	2.	3.	4.
Je pro Vás akceptovatelné při pokusu o početí dítěte umělé oplodnění?	Nikdy jsem o tom nepřemýšlela. Ale spíš ano.	My děti máme, tak jsem o tom nikdy neuvažovala.	Nevím(jsem počtvrté těhotná)	Nevím neuvažuji o dalších dětech.

Tabulka 12 – Těhotenství

Otázka 12	Respondentka			
	1.	2.	3.	4.
Vyžadujete v průběhu těhotenství nějakou speciální péči? Spíše odpočíváte nebo chodíte do práce a vykonáváte všechny činnosti bez rozdílu?	Spíše ne, nemám fyzicky náročnou práci, takže až otěhotním, budu nejspíš chodit do práce, dokud to půjde. Ale budu se šetřit.	Některé věci jsem nedělala jako obvykle, ale žádnou speciální péči jsem nevyžadovala, bylo mi u obou těhotenství dost špatně, a proto jsem do práce spíš nechodila.	Jsem pořád utahaná, sestra mi pomáhá s dětmi, manžel někdy vaří.	Chodila jsem do práce, nevyžaduji.

Tabulka 13 – Genetické vyšetření dítěte v těhotenství

Otázka 13	Respondentka			
	1.	2.	3.	4.
Je pro Vás akceptovatelné genetické vyšetření dítěte v průběhu těhotenství.	Ano, když to pomůže.	Asi ano, ale nebylo u mě potřeba.	Ano, dělali mi vyšetření na Downův syndrom.	Ano.

Tabulka 14 Interrupce při závažném onemocnění dítěte

Otázka 14	Respondentka			
	1.	2.	3.	4.
Kdyby Vám lékař navrhl interrupci z důvodu závažného on. dítěte, byl by pro Vás potrat přípustný?	Asi ano. Kdyby nemělo šanci na přežití nebo mělo hodně závažnou nemoc.	Nejsem pro potraty, ale v někdy to asi jinak nejde. Jsem ráda, že jsem to nemusela řešit.	Ne.	Nevím.

5. Diskuse

Multikulturní (transkulturní) ošetrovatelství je možné definovat jako praktický a teoretický obor zároveň, který je založený na zkoumání podobností a rozdílů v péči o různé kultury s jejich souborem hodnot, životních zvyklostí a přesvědčení. Cílem mého šetření bylo vytvořit vhodný rámec ošetrovatelské péče o ženu židovského vyznání, a tak zajistit vhodnou, účinnou a individualizovanou podporu ve zdraví a nemoci při péči porodní asistentkou a tedy poskytnout porodním asistentkám základní operativní vzorec znalostí kultury, který by měl minimalizovat neúčinné nebo dokonce zraňující chování.

Podle grafu 1 42% porodních asistentek, podílejících se na šetření uvedlo věk mezi 21 a 25 lety. Takovéto velké množství si vysvětlují větší flexibilitou mladých sester a větší ochotou pro vyplnění dotazníku. Také mne velmi překvapilo, že více než polovina porodních asistentek má nejvyšší dosažené vzdělání pouze středoškolské (viz graf 2).

Zjistila jsem překvapivě dobrý výsledek ve vzdělání v multikulturním ošetrovatelství. Na grafu 5 lze vidět, že celých 61% dotazovaných porodních asistentek odpovědělo, že se učily o této problematice na škole nebo absolvovaly přednášku o multikulturním ošetrovatelství. Výsledek možná ale nebude tak překvapivý, když zjistíme, že 48% dotazovaných pracuje maximálně 5 let, tedy studovaly již v době, kdy na školách byl předmět o multikulturním ošetrovatelství. Tento velký počet si ale vysvětlují tím, že velké procento asistentek s delší praxí je na mateřské dovolené. Větší počet porodních asistentek s dokončeným středním vzděláním, tedy 52%, vysvětlují tím, že velké množství uvedlo, že studuje (viz graf 2).

Není pro mne nijak překvapivé, že 98% porodních asistentek si myslí, že nemá dostatečné vědomosti o problematice. 0% uvedlo, že se setkala se ženou židovského vyznání při své ošetrovatelské praxi. Tyto informace lze nalézt na grafu 7. Porodní asistentky také ale uvádějí, že se na náboženské vyznání neptají a vzhledem k tomu, že v ČR je uznáván spíše liberální judaismus, ženy židovského vyznání nijak výrazně nevybočují s nároky na ošetrovatelskou péči.

Podle grafu 6 by překvapivě pouze 11% porodních asistentek zajistilo potraviny vhodné pro ženy židovského vyznání tím, že kontaktují dietní sestru. 6% respondentů napadla ještě jiná alternativa, tedy domluva s rodinou či příbuznými.

Jak ukazuje graf 8, velké množství, 35% respondentek uvedlo správný počet obyvatel židovského vyznání v České republice.

Respondentky ukázaly velmi dobré znalosti v otázce vysvětlení termínu striktně tradiční judaismus. V grafu 10 vidíme neuvěřitelných 72% odpovídajících správně názvem ortodoxní. Neméně dobré znalosti prokázaly respondentky v otázce, kdy se člověk stává Židem. Celých 52% odpovědělo správně tedy při narození. Informace uvádí graf 9.

Není překvapivé, jak vidíme v grafu 11, že respondentky nemají znalosti o židovských svátcích. Je to zcela přirozené v kultuře, která se řídí svátky křesťanskými, proto 7% správných odpovědí není nijak zarážející.

Více zarážející je ale neznalost pojmu Sabat/Šabat, protože pouze 43%, jak můžete vidět v grafu 12, uvedlo jednu ze správných odpovědí. Tento výsledek mne velmi překvapil. Také pojem Kašrut zná pouze 31%, tento termín ale není příliš známý (viz graf 13).

Pravidla odívání je dnes docela složitou otázkou, protože v dnešní době nejsou tyto pravidla nijak striktně dodržována a i dodržování pravidel náboženského rázu jsou zpravidla ovlivňována „stupněm ortodoxnosti“ každého člověka. A proto není divu, že jsou těžko rozpoznatelná. Není tedy překvapující nízké procento správných odpovědí jak v otázce obecné, tak o otázce problematiky oblékání žen židovského vyznání. Přesto J. Vašut ve svém pojednání *Odívání Židů* mluví o zcela jasně snadno rozpoznatelných prvcích židovského ošacení. Podle studií struktury židovského obyvatelstva v České republice ale není příliš ortodoxních vyznavatelů židovství, kteří by se řídily tradicemi oblékání. Odpovědi porodních asistentek naleznete v grafu 14 a 15.

Překvapivě málo respondentek odpovědělo, že ženy mají důležitou roli ve výchově dětí, přestože je tato role přirozená všem ženám bez rozdílu

náboženství (viz graf 16).

K největšímu údivu u tohoto šetření mě ale přivedla otázka týkající se vysvětlení pojmu diaspora, jen najdete v grafu 17. Tuto otázku jsem pokládala za lehkou. Do té doby jsem si myslela, že takový pojem patří k všeobecnému vzdělání, proto mě velmi udivilo, že správně odpovědělo zarážejících 13%.

Další, z jednodušších otázek, byla otázka vysvětlení pojmu Košer, kde správně odpovědělo pouze 29%. Další správnou odpověď, tedy že jde také o zabíjení zvířat určených k jídlu speciálním způsobem, odpovědělo 13% respondentů a 2% odpovědělo zcela správně kombinací obou správných odpovědí. Toto bylo milé překvapení (viz graf 18).

Z grafu 19 můžete zjistit, že 77% respondentů odpovědělo správně, že Židé nemají dovoleno mít pohlavní styk po dobu menstruace ženy, z těchto 54% odpovědělo, že je zakázán i v sedmi následujících dnech po menstruaci. I tady mne mile respondentky překvapily.

Další otázka, zpracovaná v grafu 20, se týkala sexuální abstinence po porodu. 40% respondentek odpovědělo zcela správně, že žena je po porodu „nečistá“ různou dobu podle pohlaví dítěte. Myslím si, že i tady jde o velmi dobrý výsledek, protože šlo o velmi těžkou otázku.

Asi není až zas tak překvapivé, že polovina respondentů si myslí, že je interrupce u žen židovského vyznání zakázána. (viz graf 21). Myslím, že je to ovlivněno zde převládajícím křesťanským vlivem před jinými náboženskými směry. L. Špirudová v *Multikulturním ošetřovatelství* ale vyvrací tento názor porodních asistentek podrobnými informacemi o této problematice.

Další, velmi zajímavé otázky, jejichž výsledky můžete vidět v grafu 22 a 23, se týkají celistvosti pohřbívaného těla. Tyto otázky přinesly překvapivě dobré výsledky. 48% respondentek odpovědělo jednu nebo obě správné odpovědi u první otázky, tedy, že není dovoleno dárcovství orgánů a kremace zemřelého. Ještě lépe dopadla otázka druhá, kde bylo pouze 36% špatných odpovědí.

Otázkami 5 až 23 v šetření informovanosti porodních asistentek o specifikách péče o ženu židovského vyznání, jsem získala potvrzení hypotézy 1,

že porodní asistentky nemají znalosti o specifických potřebách žen židovského vyznání během ošetrovatelské péče.

Zklamaly mě některé negativní komentáře, napsané na konci dotazníku. A to hlavně jedna reakce, ve které dávala respondentka najevo svůj xenofobní názor. Cituji : „*Pokud se žena židovského vyznání rozhodne pro porod nebo léčbu v Čechách, musí se přizpůsobit zdelším podmínkám. Nikdo jí nebrání, ať se vrátí do své země!*“ . V další poznámce : „*Vaše otázky nesouvisí s prací porodní asistentky*“ je zase znát nepochopení souvislostí otázek s tématem.

Jeden z dalších komentářů mě spíše potěšil. Cituji : *Nesouhlasím s dotazníkem, který je spíše testem židovských znalostí, než ošetrovatelské péče, a ukáže , že sestry nejsou informované o židovské problematice, i když ošetrovatelská péče může být dobrá*“ . Myslím si, že tato respondentka odpovídá na otázku množství učebních materiálů v multikulturním ošetrovatelství o problematice ošetrovatelské péče o ženu židovského vyznání. Je obtížné mít o problematice dobré znalosti, když jakákoliv kniha o multikulturním ošetrovatelství obsahuje odstavec informací.

Potěšilo mě, že respondentka dává najevo, že jsou na oddělení schopni se postarat o každou ženu stejně dobře.

Poslední poznámka „*Žádná pacientka nemá napsáno na čele jakého je vyznání*“, potvrzuje opět to, že porodní asistentky se na vyznání neptají a ženy židovského vyznání to neprozrazují.

V druhém, kvalitativním šetření, jsem se snažila zjistit odpověď na výzkumnou otázku 1 : „*Jaké mají ženy židovského vyznání specifické potřeby během ošetrovatelské péče?*“

V tomto šetření odpovídaly na otázky čtyři respondentky. Jak lze vidět v tabulce 2, tři ze čtyř respondentek už byly hospitalizovány. Polovina žen odpověděla, že nemá specifické požadavky ohledně péče porodní asistentkou. Ostatní ženy odpovídají, že vyhledávají kvalitní péči, jedna ještě soukromí (viz tabulka 4). To nejsou nijak odlišné požadavky od žen vyznání jiného nebo bez vyznání, ale vypovídá to o vyhledávání nových poznatků medicíny, jak je patrné

i z dalších otázek.

Tři ženy ze čtyř rodily, z toho dvě byly spokojené. Jedna žena si stěžuje na nezáměr personálu a příliš velké množství personálu, což si vysvětlují spíše častým střídáním personálu nemocnice u této klientky, který může být stresujícím faktorem (viz tabulka 6). Většina těchto žen klade důraz na soukromí a zdá se, že jim to příliš nebylo dopřáno (viz tabulka 4 a 5). To také potvrzuje odpověď jiné ženy na další otázku, která se ptá spokojenost s péčí v průběhu hospitalizace. Zde si žena stěžuje na střídání personálu kolem ní, ale také jí vadí to, že se jí ošetřující nepředstaví, a tím tedy nemá přehled o tom, kdo se o ni stará. Stěžuje si také na příliš velký ruch. Tyto faktory dohromady se zdají být velmi stresující. Je zde ale také fakt, že tato žena má již tři zkušenosti s porodem, a tak má co hodnotit a porovnávat (viz tabulka 6 a 7).

Jiné ženě vadí omezený prostor ke kontaktu s rodinou a přáteli v průběhu hospitalizace. Také omezená povolená doba návštěv byla nepříjemností, ale také to, že sestry nerady viděly porušování tohoto pravidla. Tato žena to brala jako omezení a znevýhodnění (viz tabulka 10 a 7).

Pouze jedna žena odpověděla, že cítila omezení v průběhu hospitalizace. Měla pocit, že informace, které jí poskytovali lékaři, byly nesrozumitelné. Také jí chyběl kontakt s rodinou, to samé uváděla i jiná žena v jedné z předchozích otázek. Odpověď respondentky najdete v tabulce 10.

V průběhu těhotenství ženy chodí do práce, pokud jim to jejich stav dovolí. Zdá se, že nevyžadují odlišnou péči (viz tabulka 12).

Ani jedna z žen nemá zkušenost s umělým oplodněním, protože tyto ženy neměly s otěhotněním problémy. Proto si myslím, že nelze s určitostí říct, jestli by proceduru podstoupily. Samy ženy většinou odpověděly, že neví (tabulka 11). Ale překvapivě kladně odpovídaly respondentky na otázku genetického vyšetření v průběhu těhotenství. Neměly proti němu námitky. Překvapila mě jednoduše odpověď, ale myslím si, že to souvisí s vyhledáváním kvalitní zdravotní a ošetrovatelské péče (viz tabulka 13).

Mnohem více rozporuplné jsou odpovědi u citlivé otázky interrupce (tabulka

14). Všeobecně můžeme říct, že ženy židovského vyznání nejsou nakloněny umělému ukončení těhotenství, ale chápou zdravotní indikace a jejich nutnost. Jedna z žen odpověděla, že je proti i při důvodu závažného onemocnění dítěte. Tyto odpovědi jsou mírně překvapivé, protože se liší od tvrzení uvedené v odborné literatuře (L. Špirudové), která uvádí, že ženy židovského vyznání nepřipouštějí interrupci ani z důvodu závažného postižení plodu.

Jak je vidět v tabulce 8, nikdo z respondentek neodpověděl, že mají porodní asistentky dostatečné znalosti o specifikách židovského vyznání. Tento výsledek není překvapivý. Podíváme-li se do knih multikulturního ošetrovatelství, nenalezneme téměř žádné informace. Z šetření ale vyplývá, že ženy nechtějí nijak vybočovat z řady a své vyznání personálu neprozrazují. Také porodní asistentky se na vyznání neptají.

Tímto kvalitativním šetřením byl splněn cíl 1 zjistit, jaké mají specifické potřeby ženy židovského vyznání při ošetrovatelské péči poskytované porodní asistentkou.

Tyto výsledky jsem zpracovala ve standardu ošetrovatelské péče (viz příloha 3).

Při psaní teoretické části bakalářské práce jsem se dozvěděla mnoho nových informací, které mi pomohly více pochopit židovské myšlení. Šetření, které je obsaženo v bakalářské práci mi dal mnohem více práce, než jsem původně čekala. I toto je ale přínosná zkušenost. Porodní asistentky se zalekly příliš obtížného tématu a obávaly se vyplnit dotazník, kde je příliš pro ně neznámých odpovědí. Kdybych dělala dotazník znovu, udělala bych ho méně obtížný. Přesto byl cíl, *zjistit znalosti specifických potřeb žen židovského vyznání u porodních asistentek, splněn. Potvrdila se tím hypotéza, že porodní asistentky nemají znalosti o specifických potřebách žen židovského vyznání.*

Myslím si, že je zcela správné, jak je i dnešním trendem v ošetrovatelské péči, aktivně vyhledávat specifika potřeb odlišných kultur i etnických menšin, a tak snížit stres způsobený hospitalizací a ošetrovatelskou péčí, která není

uzpůsobená člověku jako jednotlivci. Myslím si, že šetřením se potvrdila hypotéza 2, tedy že *specifické potřeby ženy židovského vyznání při ošetrovatelské péči porodní asistentkou je možné zajistit v plném rozsahu, pokud se budeme snažit komunikovat s klientkou a aktivně vyhledávat konkrétní specifika*. Splnění tohoto požadavku není neproveditelné, záleží ovšem na každé porodní asistentce, jak se k tomuto úkolu postaví.

Jak bylo zjištěno, ženy židovského vyznání mají i jiná specifika. Zdá se, že největším problémem je nedodržení soukromí v nemocnici. Tyto ženy jsou spíše uzavřené a nemají rády nečekané události, stejně jako příliš velký ruch kolem sebe. Nevyhovuje jim, když neví, kdo je ošetřuje. Zde je jistá souvislost s vyhledáváním kvalitní péče. Pečlivě vybírají zdravotnické zařízení. Nevadí jim lékařská vyšetření v průběhu těhotenství, i když jsou tato vyšetření sporná z náboženského hlediska. Přednější je zdravý dítěte. V těhotenství se chovají jako ostatní ženy, snaží se šetřit, ale pokud jim to zaměstnání a fyzický stav dovoluje, raději chodí do práce.

Ženy židovského vyznání jsou podle šetření spíše proti interrupcím. Ale i zde má omezení své hranice, a to tehdy, když pro přežití nebo pro hodnotný život nemá nenarozené dítě velké naděje.

Otázka umělého oplodnění je spíše mlhavá. Ale i z vyhýbavé odpovědi lze něco odvodit. Myslím si, že těmto ženám se představa umělého oplodnění příliš nelíbí a z etického hlediska jsou více proti. Tyto ženy ale před problémem neplodnosti postaveny nebyly, a proto odpovídají, že neví, jak by se zachovaly.

Pro ženy židovského vyznání nejsou důležité dobré znalosti porodních asistentek o jejich problematice, ale dávají spíše důraz na jejich chování a odbornost.

Stejně tak kladou důraz na technické vybavení zdravotnického zařízení.

Pokud ženy hodnotí spokojenost s péčí v průběhu hospitalizace, jsou odpovědi více kladné, ale jsou zde také výhrady. Nejvíce už k řečenému střídání personálu a špatné orientaci v něm, nedostatek soukromí a klid, jež se zdají velmi důležitými faktory v ošetrovatelské péči o ženu židovského vyznání.

Tímto byl vyplněn první cíl mého šetření, tedy zjistit, jaké mají ženy židovského vyznání specifické potřeby při péči poskytované porodní asistentkou.

Od obou stran, porodních asistentek i žen židovského vyznání bylo velmi těžké získat výsledné informace.

U žen židovského vyznání byl problém jiný. Je obtížné získat jejich důvěru a jejich spolupráci. Jde o velmi uzavřenou komunitu, která se snaží na sebe nijak neupozorňovat a myslím, že příliš netouží po veřejném zájmu. Snaží se nijak nevybočovat, a to i v ošetrovatelské péči. Vzhledem k historickým souvislostem to ale není nic překvapivého.

5. Závěr

Práce, nesoucí název „Specifika péče porodní asistentky o ženu židovského vyznání“, pojednává o židovské kultuře a jejímu vztahu k ošetrovatelství v České republice. Důraz byl kladen na to, jaká stanoviska zauímají porodní asistentky k ošetrovatelské péči o ženu židovského vyznání, a jaké mají znalosti dané problematiky, a na to, co ženy židovského vyznání od porodních asistentek očekávají při ošetrovatelské činnosti.

Byly stanoveny následující cíle. Prvním cílem bylo zjistit, jaké mají specifické potřeby ženy židovského vyznání při ošetrovatelské péči poskytované porodní asistentkou a druhým, zjistit znalosti specifických potřeb žen židovského vyznání.

Bylo provedeno kombinované kvantitativně kvalitativní šetření formou dotazníku porodním asistentkám a polořízeného rozhovoru se ženami židovského vyznání. K dosažení cíle byly stanoveny následující hypotézy. Hypotéza 1 : Porodní asistentky nemají znalosti o specifických potřebách žen židovského vyznání během ošetrovatelské péče. Hypotéza 2 : Specifické potřeby ženy židovského vyznání při ošetrovatelské péči porodní asistentkou je možné zajistit v plném rozsahu. Byla také položena výzkumná otázka : Jaké mají ženy židovského vyznání specifické potřeby během ošetrovatelské péče?

Hypotéza 1 se potvrdila, jak ze strany porodních asistentek, tak ze strany židovských žen (viz kvantitativní výzkum, tabulka 8). Porodní asistentky nemají znalosti specifických potřeb žen židovského vyznání. Na hypotézu 2 nelze už tak jednoznačně odpovědět. Tato hypotéza byla také potvrzena, je zde ale podmínka aktivního vyhledávání žen židovského vyznání a konkrétních specifík sestrou při práci. Cíl 2 byl naplněn.

Z výzkumné otázky vyplývá, že styl života židovské rodiny je odlišný od stylu tradiční české rodiny. Harmonogram roku je závislý na jiných svátcích a zvyklostech, lidé, nejenom porodní asistentky o tom, ale neví téměř nic. Z šetření ale vyplynulo, že to ženám židovského vyznání nevádí. Vyžadují jen více individuálního přístupu v ošetrovatelské péči a respektování jejich vlastních

rozhodnutí při rozhodování o sobě samých.

Myslím si, že by každá porodní asistentka měla mít vzdělání v oblasti multikulturního ošetrovatelství. Samy porodní asistentky uznávají, že jejich vzdělání je v tomto ohledu nedostatečné.

Po nashromáždění veškerých informací, zejména specifik ošetrovatelské péče, bylo nejlepším řešením pro využití šetření v praxi vypracování standardu ošetrovatelské péče. Jedná se o jednoduchý návod na přístup k ženám židovského vyznání při ošetrovatelské péči. Jde o neprozkoumanou problematiku, proto doufám, že každá informace bude pro porodní asistentky přínosem. Standard naleznete v přílohách. Tento standart byl vypracován jako přehled důležitých informací, podle kterých by se mohla řídit každá porodní asistentka při své ošetrovatelské činnosti. Některé důležité informace, především z kapitoly praktiky péče a holistické zdraví (viz kapitola 1.9), ale i další informace z teoretické části práce, mohou posloužit jako učební materiál pro multikulturní ošetrovatelství o ženu židovského vyznání pro studentky porodní asistentky, ale i jako materiál vhodný na přednášky a konference pro pracující porodní asistentky.

7. Seznam použitých zdrojů

1. KOSÁKOVÁ E., *Slovník judaik*, 2. vyd. – Praha : Židovské muzeum v Praze, 2006. ISBN: 80-86889-39-4.
2. ŠPIRUDOVÁ L., *Multikulturní ošetrovatelství ve vzdělání sester na středních a vyšších zdravotnických školách*
Platný : <http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=115>, 2.2.2008.
3. NEUMANN S.K., *Dějiny ženy*, Nakladatelství Epoque, Bratislava, 2000. ISBN: 80-242-0249-2.
4. SADEK V., *Židé dějiny a kultura*, třetí doplněné vydání Židovské muzeum v Praze, 2005. ISBN: 80-86889-11-4.
5. DIVECKÝ J., *Židovské svátky*, Nakladatelství P3K, Praha 2005. ISBN: 80-903584-3-8, ISBN 80-903587-3-X.
6. VOJTÍŠEK Z., *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, 1. vydání nakl. Portál, Praha, 2004, ISBN: 80-7178-798-1.
7. FIEDLER J., *Dějiny Židů v Čechách a na Moravě*, Židovské muzeum, Praha, 2000, ISBN: 80-5632-121-5.
8. WILSON E., *O lidské přirozenosti*, Nakladatelství lidové noviny, Praha, 1993. ISBN: 80-7106-076-3.
9. LANGLEYOVÁ M., *Víry a vyznání*, Nakladatelství Slovart, Bratislava, 1993, ISBN: 80-7145-011-1.
10. FREEMAN H., PLUMB M. *Postavení žen*.
Platný : <http://www.maskil.cz/5768-3/Maskil-3.pdf>, 4.2. 2008.
11. ULMANOVÁ H. *Historické podvědomí*. 16.5. 2003.
Platný : <http://www.ilieratura.cz/clanek.asp?polozkaID=9609>, 14.2.2008.
12. SCHUBERT K., *Židovské náboženství v proměnách věků*, Nakl. Vyšehrad, 2. vydání, Praha 1999, ISBN: 80-7021-303-5.
13. SPIEGEL P., *Kdo jsou židé?*, Společnost pro odbornou literaturu Barrister a Principal, Brno, 2007, ISBN: 978-80-87029-07-7.
14. ŠPIRUDOVÁ LENKA, *Multikulturní ošetrovatelství 2*, Grada publishing a. s., 1. vydání, Praha, 2006, ISBN: 80-247-1213-X.

15. BY ADMIN. *Židovský kalendář*.
Platný : <http://www.zamysleni.cz/?p=140>, 13.1. 2008.
16. NEWMAN J., SIVAN B., *Judaismus od A do Z*, Sefer, Praha, 2004, ISBN: 80-900895-3-4.
17. RENDTORFF R., *Hebrejská bible a dějiny*, Nakladatelství Vyšehrad, druhé vydání, 2000, ISBN: 80-7021-369-8.
18. ŠARNAVSKÝ, *Judaismus, Židovská kultura*
Platný : www.sarnavsky.cz/a_download/vysoka_skola/csk_20071106.doc, 10. 3. 2008.
19. KUŠOVSKÝ J., *Jidiš*.
Platný : <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/133177-jidis>, 10. 3. 2008.
20. SEDLÁKOVÁ G., *Aplikácia modelu vychádzajúceho slnka v komunitě Židov*, Sestra, Odborný mesačník pro ošetrovatel'stvo, 11, 2004, ISSN: 1335-9444.
21. DEJMALOVÁ K., *Deset let obnoveného židovského školství u nás*.
Platný : http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/375770, 11. 3. 2008.
22. VAŠUT J. *Oblečení židů*.
Platný : http://země.sopka.cz_kapitola.php?id/Země=115&klic=117E, 17.3.2008
23. Ekumenický překlad, *Bible, Starý zákon*, 10. vydání, Praha, Česká biblická společnost, 1995. ISBN: 80-85810-07-7.
24. KOZIEROVÁ B., *Ošetrovatel'stvo*, 1. vydání Martin : Osveta 1995. ISBN: 80-217-0528-6.
25. PAVLÍKOVÁ S., *Modely ošetrovatel'ství v kostce*, Grada publishing, a.s., 2005. ISBN: 80-247-1211-3.

8. Klíčová slova

žena

židovství

porodní asistentka

multikulturní

ošetřovatelství

náboženství

9. Přílohy

Příloha 1 - Dotazník porodním asistentkám

Dobrý den, jmenuji se Eva Maříková a studuji na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích obor Porodní asistentka. Název mé bakalářské práce je Specifika práce porodní asistentky o ženu židovského vyznání. Cílem tohoto dotazníku je zjistit informovanost porodních asistentek o péči o ženu židovského vyznání. Chtěla bych Vás tímto požádat o vyplnění dotazníku a tím tak přispět k výzkumu specifik péče o ženu židovského vyznání. Dotazník je anonymní a bude použit pouze pro účely mé práce. **V otázkách dotazníku může být více správných odpovědí. Vždy je správná minimálně jedna odpověď.** Děkuji.

1. Kolik je Vám let?

- a) 21 až 25
- b) 26 až 35
- c) 36 až 50
- d) více než 50

2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) SŠ s maturitou
- b) Vyšší odborné
- c) Vysokoškolské – bc.
- d) Jiné

3. Na jakém pracujete oddělení?

Vypište : .....

4. Kolik let pracujete?

- a) 0-2 roky
- b) 2-5 let
- c) 5-10 let

d)10- 20 let

e)více let

5. Kde jste se vzdělávala v oblasti multikulturního ošetrovatelství?

a)Během studia na SŠ

b)Během studia na VŠ

c)absolvovala jsem přednášku o multikulturním ošetrovatelství

d)nikde jsem žádné informace o této oblasti nezískala

e)jiné : vyplňte .....

6. Setkala jste se někdy ve své praxi se ženou židovského vyznání ?

a)ne, nesetkala (pokud ne, pokračujte otázkou č. 12)

b)ano, jednou

c) více než jednou(uveďte kolikrát).....

7. Vyskytly se nějaké problémy v souvislosti s poskytovanou ošetrovatelskou péčí?

a)ne

b)ano : Pokud ano, jaké :

.....
.....
.....
.....
.....

8. Došlo někdy u ženy židovského vyznání, kterou jste ošetrovala k odmítnutí ošetrovatelské péče?

a)ne

b)ano : Pokud ano, v jaké souvislosti?

.....
.....
.....

9. Setkala jste se, že by žena žádala odložení operace z důvodu svátečního dne?

a)ano .....(vyplňte kolikrát)

b)ne

10. Nastaly v průběhu ošetrovatelské péče nějaké problémy v souvislosti se stravováním?

a)ne

b)ano

Vypište jaké :

.....
.....
.....

11. Setkala jste se někdy, že by žena židovského vyznání požadovala ukončení hospitalizace z důvodu nutnosti vykonání obřízky u svého novorozeného dítěte?

a)ne

b)ano : kolikrát? ..... (uved'te)

12. Víte jak je možné zajistit vhodné potraviny a speciálně připravované jídlo pro příslušníky židovského vyznání?

a)ne

b)ano : vypište jak :

.....
.....
.....

13. Myslíte si, že znáte dostatečně specifika péče o ženu židovského vyznání?

a)ano

b)spíše ano

c)spíše ne

d)ne

14. V současné době žije v České republice obyvatel židovského vyznání přibližně

a)jedenáct tisíc

b)dvě stě

- c) tisíc pět set
- d) čtyři tisíce
- e) sedm set padesát

15. Člověk se stává Židem

- a) při porodu
- b) při obřízce
- c) u chlapce ve 12. letech při Bar micva a u dívky ve 13. letech při Bat micva

16. Striktně tradiční judaismus se nazývá

- a) progresivní
- b) ortodoxní
- c) liberální
- d) konzervativní

17. Mezi židovské svátky nepatří

- a) Jom Kipur
- b) Chanuka
- c) Sukot
- d) Tanach
- e) Talmud
- f) Purim
- g) Pesach

18. Kašrut je :

- a) Soubor zákonů založených na ústní tradici zajišťující náboženskou a právní normu
- b) Soubor vhodných a nevhodných jídel v židovské domácnosti
- c) Postup, jaký je užíván při obřadu Bar Micva
- d) Postup, který je užíván při obřadu obřízky

19. Sabat je

- období studia
- období odpočinku
- období práce

začíná v sobotu za úsvitu

20. Pravidlem u odívání Židů je :

- a) Podle barvy jarmulky lze soudit o zbožnosti Žida
- b) Důvodem nošení pokrývky je vyjádření odlišnosti mezi jednotlivými členy komunity
- c) Nošení pouze látek z přírodních materiálů
- d) Nemíchání lnu a vlny

21. Pravidlem u odívání u židovských žen je :

- a) Snaha o zakrytí celého těla
- b) Po svatbě nemusí nosit pokrývku hlavy
- c) Zákaz líčení

22. Ženy mají důležitou roli v :

- a) působení v rodině
- b) výchově dětí
- c) židovské komunitě
- d) čtení z Tóry
- e) vytváření židovské identity rodiny

23. Diaspora je :

- a) rozpor mezi ortodoxním a liberálním judaismem
- b) soubor pravidel, kterými se řídí mystický judaismus
- c) etnická populace, která je nucená emigrovat ze své domoviny
- d) rozptýlení
- e) soudržnost komunity Židů

24. Košer je :

- a) Soubor nevhodných a vhodných jídel v židovské domácnosti
- b) Seznam vhodných potravin i materiálů, ze kterých lze vyrobit oděv
- c) Zabíjení zvířat, která jsou určena k potravě speciálním způsobem

25. Pohlavní styk je

- a) povolen při menstruaci

- b) zakázán při menstruaci
- c) zakázán při menstruaci a sedmi následujících dnů bez krvácení

26. Po porodu

- a) musí mít žena s manželem pohlavní styk do dvaceti čtyř hodin
- b) musí mít žena s manželem pohlavní styk do sedmi dnů
- c) je žena pro muže „nečistá“ sedm dnů (bez ohledu na pohlaví dítěte)
- d) je žena pro muže „nečistá“ a to různou dobu podle pohlaví novorozence

27. Interrupce je u žen židovského vyznání

- a) zakázána
- b) bezvýhradně povolena
- c) povolena při ohrožení života matky
- d) povolena při psychickém ohrožení matky

28. U klienta židovského vyznání nemůže být provedeno

- a) transfuze
- b) kremace
- c) dárcovství orgánů
- d) interrupce

29. Při péči o zemřelého

- a) je nutné pohřbít tělo zemřelého do dvaceti čtyř hodin
- b) musí být mrtvý pohřben se všemi ostatky (př. s amputovanou nohou, se všemi orgány)

tělo je po rituálním obřadu spáleno

Příloha 2 - Struktura rozhovoru se ženami židovského vyznání

1. Jaký typ judaismu vyznáváte?
2. Byla jste někdy hospitalizována na gynekologickém oddělení? (Prodělala jste gynekologickou operaci, rodila jste, ležela jste na šestinedělí.....)
3. Měla jste problémy se stravováním v nemocnici v souvislosti s Vaším vyznáním? Pokud ano, uveďte konkrétní příklad)
4. Máte nějaké specifické požadavky v průběhu hospitalizace? Pokud ano, jaké?
5. Máte nějaké specifické požadavky ohledně průběhu porodu ? Vyžadujete používání procedur v průběhu porodu, které nejsou běžně užívány? Pokud ano, jaké?
6. Pokud jste již rodila, byla jste spokojena s péčí o Vás a dítě v průběhu porodu i po něm? Co Vám vyhovovalo a co ne?
7. Pokud jste byla hospitalizována, byla jste spokojena s péčí? Co se Vám líbilo a co ne?
8. Myslíte si, že porodní asistentky mají dostatečné znalosti specifik židovského vyznání? Pokud si myslíte, že ne, uveďte prosím, v čem si myslíte, že mají mezery.
9. Kdyby se stalo, že by se plánovaná operace měla konat na židovský svátek, požadovala byste odložení operace? A z jakého konkrétního důvodu?
10. Kdyby se stalo, že by plánovaná hospitalizace ve stejnou dobu, jako židovský svátek, nastoupila byste na léčbu do nemocnice nebo léčení odložila ?
11. Cítila jste nějaká omezení v průběhu hospitalizace? Pokud ano, jaká
12. Jaký máte názor na antikoncepci (v souvislosti s náboženstvím)? Je pro Vás akceptovatelné používání hormonální antikoncepce, kondomů, pesaru, nitroděložního tělíška, přerušované soulože, vypočítávání plodných a neplodných dnů? (Prosím rozepište)

13. Je pro Vás akceptovatelné při pokusu o početí dítěte umělé oplodnění?

14. Znamená pro Vás (i pro partnera) neplodnost partnera důvod k rozvodu? (Tedy jestli je založení rodiny silnějším aspektem v židovském životě než partnerský život..)

15. Vyžadujete v průběhu těhotenství nějakou speciální péči (pozornost)? V průběhu těhotenství spíše odpočíváte nebo chodíte do práce a vykonáváte všechny činnosti bez rozdílu?

16. Je pro Vás akceptovatelné genetické vyšetření dítěte v průběhu těhotenství?

17. Kdyby Vám lékař navrhl interrupci z důvodu závažného onemocnění dítěte, byl by pro Vás potrat přípustný? Jaký máte na to názor?

18. Očišťování po porodu trvá u žen židovského vyznání rozdílně podle pohlaví narozeného dítěte : proč ten rozdíl?

19. Setkala jste se, že by bylo možné provést obřízku v nemocnici? Pokud ano, z jakých podmínek? Kde vykonává obřízku Vaše židovská obec?

20. Jiná sdělení (pokud si přejete uvést jiné informace) :

Příloha 3 – Standard ošetrovatelské péče

Název standardu : Ošetrovatelská péče porodní asistentkou o ženu židovského vyznání

Platnost standardu : 2 roky, poté aktualizovat

Frekvence kontroly 2x za rok

Odpovědnost za realizaci : vedoucí pracovníci na úseku ošetrovatelské péče

Kontrolu vykoná : Manager ošetrovatelství : manager kvality ošetrovatelské péče, hlavní sestra , vrchní sestra, staniční sestra

Cíl standardu : Efektivně poskytovat kulturně shodnou ošetrovatelskou péči porodní asistentkou

Skupina péče : žena židovského vyznání

Cílová skupina : Gynekologicko-porodnická oddělení : gynekologické oddělení, oddělení rizikového a patologického těhotenství, porodní sál, šestinedělí,

Péče porodní asistentkou u obvodního gynekologa při gynekologických prohlídkách a prenatální péči

Domácí péče porodní asistentkou

Poskytovatelé péče : všeobecné sestry, které získaly kvalifikaci dle zákona č. 96/2004 Sb.,

všeobecné sestry specialistky v rozsahu získané specializace

porodní asistentky, které získaly kvalifikaci dle zákona č. 96/2004 Sb.

porodní asistentky specialistky v rozsahu získané specializace

Prostředí/komunikace : Klidné prostředí, nejlépe uzavřená místnost, kde neruší ostatní klienti/zdravotnický personál

Klientce je nutné objasnit zdravotní stav se všemi možnostmi léčby a nejnovějších dostupných technologií.

Nechat dostatečný čas na kontakt s rodinou

Sestra :

P1 : zjistit, že je žena židovského vyznání

P2 : se představí, sdělí, jakou roli má v ošetrovatelské péči o její osobu (porodní asistentka, délka směny)

P3 : při setkání zajistí klidné prostředí ke komunikaci, nejlépe uzavřenou místnost bez lidí

P4 : Zjistit konkrétní specifika dané ženy podle ortodoxnosti vyznání

P5 : Sdělit lékaři konkrétní specifika ženy

P6 : Vysvětlit, kteří lékaři se o ženu budou starat, vysvětlit ošetrovatelský plán a možnosti postupů ošetrovatelské péče

P7 : Vysvětlit možnosti dostupné technologie při ošetrovatelské péči

P8 : umožni ženě průběžnou konzultaci o podávaných lécích a ošetrovatelských postupech v průběhu hospitalizace/porodu

P9 : Zajistí soukromí při ošetrovatelských úkonech/hospitalizaci

P10 : Zajisti klidný pokoj po dobu hospitalizace

P11 : Umožnit dostatečný kontakt s rodinou/přáteli(považují ho při hospitalizaci za nedostatečný, u Židů je navštěvování nemocného u lůžka záslužný čin)

P12 : Umožnit široký výběr jídla v průběhu hospitalizace z důvodu náboženských omezení v přípravě jídla

P13 : Zajistit schůzku s dietní sestrou

P14 : *těhotenství a mateřství :*

sestra si je vědoma specifik při těhotenství, porodu, péči o dítě

povinností každého Žida je vstoupit do manželství za účelem plolení dětí

žena je po porodu považována za „nečistou“ a očišťuje se různě dlouhou dobu podle pohlaví dítěte

po porodu je zakázán mezi manželi jakýkoli tělesný kontakt

interrupce je povolena při ohrožení života matky a při psychickém ohrožení matky ,
interrupce na požádání není přípustná

osmý den života je u chlapců vykonávána obřizka (platí pro ortodoxní typ judaismu)

P15 : *onemocněn í:*

ženy s onemocněním pohlavních orgánů jsou považovány za nečisté

P16 : *umírání a smrt :*

sestra má informace o specifikách při umírání a smrti u ženy židovského vyznání

při úmrtí umožnit pohřeb do dvaceti čtyř hodin (rychlé vydání těla)

není dovoleno dárcovství orgánů, amputované končetiny musí být uschovány a po úmrtí dány rodině

Kritéria výsledku :

V1 : Sestra aktivně získává specifika ošetrovatelské péče o ženu židovského vyznání.

V2 : Ženě židovského vyznání je poskytována péče s ohledem na její specifické požadavky

